

Női szerepek a Black Mirror sorozatban

Szerző:

Jakabos Orsolya

Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár, Politika-, Közigazgatás és
Kommunikációtudományi Kar, kommunikáció és közkapcsolatok szak, alapképzés, III. év

Témavezető:

dr. Keszeg Anna, egyetemi adjunktus,

Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár, Kommunikáció, Közkapcsolatok és Reklám
intézet

Tartalomjegyzék

Kivonat	2
Bevezető	3
1. Fekete tükör	3
1.1. A képernyő, amit folyton bámulunk	5
2. A jövő nőalakjai	6
2.1. Módszertan a megismerésükhöz	6
2.2. The National Anthem/Első évad, első rész	10
2.3. Első évad, harmadik rész/The Entire History of You	15
2.4. Második évad, második rész/White Bear	17
2.5. Második évad, karácsonyi kiadás/White Christmas	20
2.5.1. Hogyan kell „csajozni”?	23
2.6. Harmadik évad, második rész/Playtest	25
2.7. Harmadik évad, negyedik rész/San Junipero	27
2.8. Harmadik évad, hatodik rész/Hated in the nation	32
3. A sorozatban nőnek lenni éppolyan rossz, mint férfinak	36
Befejezés	39
Szakirodalom.....	41

Kivonat

Szakedolgozatom témája a nők reprezentációja a Black Mirror című brit sorozatban. A széria világunk legnagyobb találmányai és az emberek vágyai közötti találkozást, ütközést mutatja be egy alternatív jelenben, vagy épp a közeljövőben. A *Black Mirror* önmagában nem tekinthető feminista műnek, de mivel egy közismert, sokak által követett sorozatról van szó, ezért fontos a szerepe abban, hogy a nézőiben milyen kép alakul ki a jövőről és annak bizonyos aspektusairól. Ebből kifolyólag dolgozatomban tanulmányozom és bemutatom a különböző részeket gender szempontból. Arra keresem a választ, hogy ebben, a közeljövőt minél reálisabban ábrázolni próbáló sorozatban hogyan jelennek meg a nemi, főként a női szerepek.

Bevezető

Vizsgálatom témájaként a nők reprezentációját választottam. „Az ember nem születik nőnek, hanem azzá válik” – ezzel a kijelentéssel alapozta meg a társadalmi nemek fogalmát Simone de Beauvoir 1949-ben (Balázs 2017, 34.). A nemek szocializációjában fontos az, hogy milyen sztereotípiák léteznek róluk, milyen képnek érzik úgy, hogy meg kell felelniük. Ezeknek a sztereotípiáknak az alakulásában pedig számottevő közeg a média, értem ezalatt a tömegmédiát, és a közösségi média különböző formáit egyaránt.

A mai, nyugati társadalomban fontos szerepet játszanak a nemek egyenlőségéért küzdött harcok és engem érdekel, hogy ennek a hatására hogyan jelenítik meg a női alakokat a kortárs médiában, azon belül is a sorozatokban. Kutatásom alanyának a Black Mirror sorozatot választottam. A posztmodern világérzékelés értelmében „a realitásról, a valóról alkotott elgondolásunk egyre nagyobb mértékben támaszkodik a média áramlotta, termelte jelekre, amelyek az előző korszakokban reálisként elkönyvelt tárgyak, jelenségek, érintések helyét átvéve válnak a valóság markereivé.”(Virginás 2016, 14.) Ezen gondolat fényében azért tartom fontosnak a Black Mirrorban megjelenő női alakok vizsgálatát, mivel ez egy nagy hatású, sikeres alkotás, valamint mivel a közeljövő ábrázolására tesz kísérletet, így nagyban meghatározhatja azt, hogy hogyan gondolunk, és miképp képzeljük el az emberiség jövőjét, azon belül pedig a nemek viszonyát.

Arra, hogy a jelen alkotói hogyan látják a gender kérdését megvalósulni a jövőben, szerintem egy remek lehetőség a Black Mirror megfigyelése, hiszen a sorozatban bemutatott világok nagyban hasonlítanak a mindennapjainkhoz, a világ jelenlegi állapotához. Nem egy olyan sci-fi filmről van szó, aminek alig van valami valóságalapja, hanem épp a realitásból indul ki és olyan helyzeteket próbál prezentálni, amelyekhez hasonlóak elég nagy valószínűséggel megtörténhetnek néhány év múlva.

1. Fekete tükör

A Black Mirror sorozat első epizódja 2011-ben jelent meg a nagy-britanniai Channel 4 műsorán. A sorozat azóta már megélt három évadot, 12 résszel, valamint elkészült egy extra kiadás is; mindeközben pedig átkerült a Netflixhez, a világ jelenlegi legnagyobb internetes TV

hálózatához.¹ Pillanatnyilag készül a negyedik évad, ami a harmadikhoz hasonlóan hat epizódból fog állni. A sorozat írójának, Charlie Brookernek a védjegyei a szókimondás, az önbecsmérlő kritika és a csípős nyelvezet². Olyan művek kapcsolódnak még a nevéhez, mint a *Screenwipe* sorozat, vagy a *10 O'Clock Live* sorozat, amellyel 2012-ben elnyerte a *Best Comedy Entertainment Personality* díjat a *British Comedy Awardon*. A Black Mirror sorozattal több elismerést is szerzett, például a 2012-es *International Emmy Awards* díjat *TV Movie/Mini-Series* kategóriában, 2014-ben pedig jelölték a *BAFTA TV Award Best Single Drama* díjára.³ A sorozat első két évadának részeit megközelítőleg 2 millió személy nézte, csak Nagy-Britanniából a Channel 4 műsorán.⁴

A Netflix meghatározása szerint a sorozat egy sci-fi antológia, ami a közeljövőben játszódik, és azt mutatja be, hogy az emberiség legnagyobb találmányai hogyan kapcsolódnak össze az emberek legsötétebb ösztöneivel és vágyaival.⁵ Mindegyik rész eltérő történetet mutat be, amelyekben különböző színészek teljesen más karaktereket játszanak, az epizódok időtartama változó hosszúságú. A sorozat különálló részeinek tehát a közös pontja egyetlen szálon ragadható meg: a történetek a közeljövőben/alternatív jelenben játszódnak, és olyan problémákat mutatnak be, amelyek a jelenben még szokatlannak tűnnek, de a technika fejlődésével nagyon hamar eljuthat erre az állapotra az emberiség. Mivel a részek ennyire eltérőek, ezért több más műfaj sajátossága is keveredik a filmekben, mint például a dráma, thriller és horror jellegzetességei. Az epizódok eltérő története és játékideje miatt, a továbbiakban az epizód és a rész szavakon kívül a film szót is alkalmazni fogom, hiszen bármelyik rész önálló filmként is megállja a helyét.

A sorozat minden epizódja különböző technológiai fejlődés mentén alakuló jövőt mutat be. Vannak részek, amelyekben a jelenleg oly elterjedt közösségi média hatásait és veszélyeit gondolják tovább, de olyan témák is feldolgozásra kerülnek, amely a halállal és az azt követő élettel foglalkoznak, vannak epizódok, amelyek a számítógépes játékok és a valóság viszonyáról szólnak, vagy épp azt boncolgatják, hogy a hatalom mennyire befolyásolhatja,

¹Netflix (2015): Netflix will bring viewers twelve new episodes of the critically-acclaimed Black Mirror. *Netflix Media Center*, 2015. szeptember 24. <https://media.netflix.com/en/press-releases/netflix-will-bring-viewers-twelve-new-episodes-of-the-critically-acclaimed-black-mirror-migration-1> (utolsó letöltés: 2017. április 18.)

²IMDb Charlie Brooker

Biography http://www.imdb.com/name/nm0111765/bio?ref_=nm_ov_bio_sm (utolsó letöltés: 2017. április 20.)

³IMDb Charlie Brooker

Awards http://www.imdb.com/name/nm0111765/awards?ref_=nm_awd (utolsó letöltés: 2017. április 20.)

⁴Wikipedia List of Black Mirror episodes https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Black_Mirror_episodes (utolsó letöltés: 2017. április 20.)

⁵Netflix Black Mirror <https://www.netflix.com/ro/title/70264888> (utolsó letöltés: 2017. április 20.)

vakíthatja el az embereket a technika segítségével. Dolgozatomban az epizódok angol címét fogom használni, mivel még nem mindegyik résznek van hivatalosan lefordított magyar címe. Ugyanígy, mivel nem mindegyik található meg magyar szinkronnal, az idézetekhez a magyar feliratos fordításokat veszem alapul, megjelölve azok fordítóit.

1.1.A képernyő, amit folyton bámulunk

A sorozat címe, a fekete tükör kifejezés egy metafora, amely azt a jelenséget próbálja megragadni, ahogy az emberek, nap, mint nap, a képernyőiket nézik: telefonokat és táblagépeket, laptopokat és számítógépeket, televíziókat és más kijelzőket. Ezeknek a képernyőknek a létrejötté az utóbbi száz évhez köthető, a gyors fejlődésük és a használatuk pedig magában rejtja a mögötte lévő technológia rohamos fejlődését.

A fekete tükör kifejezés azonban nem a modern technológia vívmányaival egyszerre született. A kifejezés sokkal idősebb és egy, a képzőművészetben gyakran használt eszközt nevez meg. A fekete tükör (más néven Claude-üveg) egy olyan, régen elfeledett optikai eszköz, amelyet a tizennyolcadik században használtak. Ezt a kis, fekete, domború tükröt arra alkalmazták a művészek és kiránduló, tájképekben gyönyörködő személyek, hogy leegyszerűsítve, Claude-festményekre jellemző vizuális tulajdonságokkal szemléljék a tájat. Arnaud Maillet, a Claude-üvegről írt könyvében annak jár utána, az egyszerű technikai használatán túl, hogy milyen szerepe volt ennek az eszköznek a nyugati képzőművészet fejlődésében, valamint feltárja a tükörrel járó bizonytalanságokat és aggodalmakat az esetleges torzulásokkal kapcsolatosan (Maillet 2004).

Mindemellett, magyar olvasatban a görbe tükör kifejezés is kapcsolható a címhez valamint a sorozat tartalmához is. Ez egy olyan, a magyar nyelvben használt szófordulat, amely bizonyos, negatív tulajdonságok kiemelésével próbálja az emberek figyelmét ráirányítani az adott problémára. Ez a küldetés pedig egyértelműen azonosítható a sorozatban. Az angol nyelvben a görbe tükör megfelelője a *mocking glass*, így ez a jelentésréteg a sorozat címének megalkotásában valószínűleg nem játszott szerepet.

2. A jövő nőalakjai

2.1. Módszertan a megismerésükhöz

„Az elemzés nem természetes „használata” a műalkotásoknak. A művészek nem azért alkotnak, hogy alkotásaikat elemezzék, hanem azért, hogy azokkal hatást érjenek el.”⁶ A Black Mirror című sorozat elemzése során egy olyan aspektusát vizsgáltam, amire feltehetőleg nem fektettek akkora hangsúlyt, mint magára a fő kérdéskörre, vagyis a technológiai fejlődés és a társadalom kapcsolatára. Mégis úgy gondolom, hogy ez a kérdés megérdemelte azt, hogy komolyabban szemügyre vegyem, pontosan az előbb említett, a befogadóban nyomot hagyó hatás miatt. Mivel ez egy nagysikerű sorozat, ezért nagyban meghatározhatja azt, hogy a nézői hogyan gondolnak a jövőre, miképp képzelik azt el; ebből a szemszögből nézve pedig fontos, hogy a női alakokat hogyan mutatják be ebben a sorozatban.

„A néző egyszerűen nem rendelkezik a szöveg elemeinek és rendszereinek azokkal a fogalmaival vagy terminológiájával, amelyekből reakciói képződnek. Mindezek megalkotása az elméletírás dolga; az elemzés feladata pedig működésük feltárása. Egy átfogó elbeszéléseleméletnek meg kell határoznia azokat az objektív eszközöket és formákat, amelyek kiváltják a nézői tevékenységet.” (Bordwell 1996: 61.). Kutatásommal tehát egy betekintést próbálok nyújtani abba, hogy a szöveg milyen kontextusban mutatja be a biológiai nőket, hiszen ezek az objektív eszközök és formák csak ritkán tudatosulnak a befogadóknak, így hatásuk sem tudatos.

A hipotézisem a következő: A Black Mirror című sorozatban alkotott jövőképek nőalakjai a férfiakkal egyenjogú félként kerülnek bemutatásra. A sorozat felszínes ismeretét követően fogalmazódott meg bennem ez a feltevés, mivel első ránézésre ez így van, ami mindenképp valamilyen alapszintű, tudatos odafigyelést követelt az alkotóktól. Kaja Silverman szerint a filmekben „a tekintet az a „megfoghatatlan” hatóerő, amelynek segítségével látványként társadalmilag elfogadottá vagy éppen elutasítottá válunk” (Silverman 2008). Állítása szerint a tekintet alapvetően maszkulin, ennek a létezéséhez pedig szükséges a nők alárendelése a klasszikus filmekben. A következő kutatási kérdések segítségével próbálok meg tudni azt, hogy a sorozatra mennyire jellemző a fentebb leírt jelenség:

⁶ Kovács András Bálint: Mozgóképelemzés, *Szabadbölcsészet*
http://mmi.elte.hu/szabadbolcseszett/mmi.elte.hu/szabadbolcseszett/indexcdd7.html?option=com_tanelem&id_tanelem=1029&tip=0 (utolsó letöltés: 2017. március 25.)

1. Milyen különbségek és hasonlóságok mutathatóak ki a női és a férfi szereplők között?
2. Milyen jelekkel közvetítik a nőiességet a sorozatban?

A médiakutatásban több bevált módszer közül választhatunk, az alapján, hogy pontosan mi az elemzésünk tárgya: a szöveg tartalma, az iparág, amihez tartozik vagy a közönség, a fogyasztók kutatása (Stokes 2008). Mivel dolgozatomban a nők reprezentációját vizsgálom, ezért egyértelműen szövegelemzési technikát fogok alapul venni, azon belül is a szemiotika elemzés módszerét, aminek a segítségével a sorozatban megjelenő különböző szimbólumok jelentéseit figyelem meg; valamint a narratívaelemzés technikájának bizonyos részeit. Az alapsokaság jelenleg (2017. tavasza) 13 részt jelent a sorozatból. Mivel az egy évadban kiadott részek száma változó, ezért nem lehetséges elemszámmal arányos valószínűségi mintavétel a populációból. Ez okból az epizódok hivatalos sorrendjét alkalmazva, szisztematikus mintavétellel, az első résztől kezdve minden másodikat választottam ki a mintába, így összesen hét részt vizsgáltam meg.

A szemiotika elemzés segítségével a különböző részek jelentéseit vizsgáltam, azon belül is hangsúlyt fektetve a kutatási kérdésekben felvetett témákra, azaz a női és a férfi szereplők megjelenítése közötti különbségekre, valamint azokra a jelekre, amelyekkel a nőiességet kifejezik a sorozatban. A szemiotikai kutatás lényege, hogy „szavakkal próbáljuk megragadni, hogyan működnek a képek olyan módon, hogy összekötjük őket azzal az ideológiai struktúrával, amely jelentésüket szervezi” (Stokes 2008: 85.).

A vizsgálat első részében a denotatív jelentéseket vettem figyelembe; ezeknek a jeleknek a vizsgálata néhol tartomelemzésszerű számadatokat eredményezett (pl. hány nő/férfi szólalt meg az adott epizódban), de legfontosabb szerepük egyértelműen az elemzés elkészítésében volt. Ebben a részben, tehát értelmezés nélkül, minél szárazabban és objektívebben leírtam magamnak a látottakat, annak is főként a nemi szerepek szempontjából fontos részeit. A következő szempontokat vettem figyelni:

- Hány olyan személy van a vizsgált részben, aki megszólal; ebből hány nő és hány férfi?
- Az epizódban megjelenő csoportok és csoportarányok nemi szempontból;
- Az epizódban szereplő személyek életkora;
- A női szereplők foglalkozása;
- A férfi szereplők foglalkozása;

- Fontos/különleges helyszínek;
- A szereplők között felmerülő beszédtemák;
- Különböző helyzetekre hogyan reagálnak a szereplők;
- Milyen öltözékekben jelennek meg a nők;
- A nők fizikuma;
- Milyen, különleges testhelyzetekben láthatjuk a nőket;
- Dekoratív tárgyként megjelenő nők szerepeltetése;

A csoportarányok szempontját főként olyan epizódokban találtam fontosnak, amelyek esetében ezek a csoportok különböző szakmák köré tömörülnek, például államelnök tanácsadói, nyomozók valamint egészségügyben dolgozó személyek. Ezek olyan esetek, amelyek nem csak a filmkészítőktől várnak el tudatos odafigyelést, hanem a való életben is fontos szerepet játszanak és jelentéssel bírnak a nemi arányok. Nem vettem figyelembe a fiatalkori barátok társaságát, amelynek esetében a csoport kialakulásában nagyobb szerepet kap a véletlen. Az életkort azért tartom fontosnak, mert az egy külön ismérv, ami változtathat azon, hogy milyen nőket látunk a képernyőn. Ezt a jellemzőt azonban csak abban az esetben vettem figyelembe, amikor az eltért a sorozatban megszokott fiatal felnőtt és felnőtt kategóriáktól. Az elemzett hét epizódból tulajdonképpen egy esetében vannak idős főszereplők, az összes többi az elsőként említett két kategóriába sorolható be.

A szereplők foglalkozása alatt értem a munkahelyüket, szakmájukat valamint különböző szabadidős tevékenységeiket is. Azért volt szükséges ezt ennyire kitágítanom, mivel az összes esetben nem derül ki minden egy karakterről, sőt, bizonyos esetekben a három említett dolog közül egyikről sem kapunk egyértelmű információkat.

A helyszínek és a beszédtemák kategóriáit olyan esetekben emelem ki az elemzésben, amikor ezek valamilyen formában hozzájárultak a nők bemutatásához, például a *The Entire History Of You* epizódban Jonas monológja a volt barátnőről; a *White Christmas* epizódban Jennifer lakása. A különböző helyzetekre való reagálás szintén egy olyan kategória, amely olyan helyzeteket jelöl, amelyek főként nőkkel történhetnek meg, például a *San Junipero* epizódban, amikor Kelly megpróbál lerázni egy fiút, aki folyton követi őt.

A nők öltözetét két esetben tartom fontosnak: ha az valamilyen formában jelképezi a viselő jellemét, vagy ha ruha általános szerepén túl (külső hatásoktól való védelem) más célt is hordoz: a figyelemfelkeltést. A fizikum alatt pedig magasságot, termetet valamint különleges

fogyatékoságokat, esetleg betegségek jeleit értem és főként az érdekel, hogy mennyire változatos a megjelenítésük.

Különleges testhelyzet alatt olyan fizikai állapotot bemutató jeleneteket értek, amelyek a sorozaton belül ritkán jelennek meg, de fontos információt tartalmaznak: elrabolt vagy megkínzott testek, nemi aktusok, táncjelenetek, valamint a bezártság és egyedüllét fizikai megjelenítése.

A nők, mint dekoratív tárgyak alatt azt értem, amikor a történet alakulásában semmilyen szerepet nem vállalva mutatnak be női testeket, valamint ehhez a kategóriához csatolom, a szintén ok nélküli, a cselekmén alakulásában szerepet nem játszó nemi aktusokat bemutató jeleneteket.

A fenti kritériumok alapján kapott eredmények segítségével értelmeztem a szöveget. Megpróbáltam megtalálni a választ arra, hogy az egyes jelek milyen mélyebb tartalmakat jelölnek, és hogy különböző jelek milyen viszonyban vannak egymással. Például a helyszínek és a karakterek foglalkozásának viszonya; a férfi és a női szereplők viszonyai; különleges testhelyzetek értelmének magyarázata stb.

A narratívaelemzés segítségével, mely eredeti feladatuként a történetmondás szerkezetét hivatott rekonstruálni, megállapítottam, hogy a nők és a férfiak milyen szerepekben jelennek meg a *Black Mirror*-ban. Az epizód történetének és cselekményének elméleti megismerése után besoroltam a szereplőket a cselekményben betöltött szerepkörük alapján, amelyhez Algirdas Julien Greimas alkotta elméletet vettem alapul.

Elsőként Propp foglalkozott a narratívakutatással. Orosz népmeséket bontott fel legapróbb alkotóelemeire, és rájött arra, hogy a történetben vannak szerepek, amelyeket a szereplők játszanak és vannak funkciók, amelyek a szereplők akciói és kulcsfontossággal bírnak a cselekmény szempontjából. Az ő munkássága alapján a hét legfontosabb szerep a következő: a királykisasszony és az apja, a hős, a hamis hős, az ellenfél, a segítő, az adományozó és a küldönc. Emellett pedig elkülönítette a szüzsét és a fabulát, azaz a cselekményt és a történetet. Lévi-Strauss a Tsimshian törzs mítoszait dolgozta fel, de őt nem a kronológia érdekelte, hanem a szereplők, az akciók és a helyszínek közötti logikai kapcsolatok. Később, a két kutató között vita bontakozott ki. A gyakorlatban azonban a legfontosabb szerepet Algirdas Julien Greimas strukturális szemantikája játssza, ami a két előző elmélet módszerének leegyszerűsített kombinációja (Császi 2010) és amelyet én is alkalmazok.

Greimas szintén mitikus elbeszélések értelmezésével foglalkozott, de mivel a mítoszokat narratív egységeknek tekintette, ellentétben Lévi-Strausszal, akit antropológiai irányultság vezetett munkásságában, ezért Greimas inkább általános módszertani értelmezésre törekedett. Munkájában egy általánosabb narratív modellt alkotott, melyben a narratív szöveg alkotóelemei az aktánsok és a funkciók. Az általa meghatározott aktánsok, vagyis az elvont szerepek a következők: a küldő, a tárgy, a fogadó, a segítő, az alany és az ellenfél. A funkciók, az ő meghatározásában olyan visszatérő, ismétlődő cselekmény-elemek, amelyek az aktánsok között fennálló ellentétek és megfelelések szerint rendezhetőek (Bernáth és mtsai. 2006, 162–163.).

A különböző epizódok aktánsait határoztam meg, valamint megfigyeltem azt, hogy melyik aktánst milyen nemű szereplő alakítja általánosságban. Az aktánsokat a funkciók alapján határoztam meg, amelyek hozzájuk kapcsolódnak.

Az elemzés végén csoportosítottam és összehasonlítottam a különböző kódokat a szemiotikai elemzésből, valamint az aktánsokat; összevettem az eredményeket a hipotézissel és levontam következményeimet a nők reprezentációjával kapcsolatban, a sorozatban.

2.2.The National Anthem/Első évad, első rész

Az epizódban a bonyodalmat az okozza, hogy Nagy-Britannia miniszterelnökének élő adásban kell közöszlennie egy disznóval, hogy megmentse a közkedvelt Susannah hercegnő életét. Az eseményeket több szemszögből látjuk: először is Michael Callow miniszterelnök napját mutatják be hajnaltól egészen az aktusig, valamint rajta keresztül szemtanúi lehetünk annak, hogy a felesége hogyan éli meg mindezt; ezenkívül pedig a neki dolgozó csapat munkáját is megfigyelhetjük. Egy másik fontos nézőpont a történet szempontjából a sajtó, melynek képviselői döntenek el, hogy beszélnek-e és amennyiben igen, akkor hogyan tárlják a témát, amit már amúgyis mindenki ismer az internetnek köszönhetően. Emellett pedig különböző csoportokat láthatunk, mint a nép képviselői, akiken keresztül az egyszerű, mindennapi emberek reakciói nyilvánulnak meg az eset kapcsán.

Az epizód története még további Black Mirror részekben, rejtett módon, meg van említve. A White Christmas és a Shut Up and Dance epizódok tévé és internetes híráradatából lehet tudni, hogy az elnök a későbbiekben elvált a feleségétől. A Black Mirror sorozat első részében összesen negyvenöt olyan szereplő van, aki legalább egyszer megszólal: ebből huszonkilenc férfi és tizenhat nő. A foglalkozások, amik ezekhez a nőkhöz köthetőek: feleség, hercegnő, asszisztens, egészségügyben dolgozó személy, bemondó, hírszerkesztő, kocsmáros,

titkárnő, meghívott ismerős a tévében és informatikus. A férfiak esetében ezek a szerepek: elnök, az elnök végrehajtói, vágó, operatőr, hangmérnök, rendező, személyi őr, katona, egészségügyben dolgozó személy, áruszállító, tudósító, meghívott „szakértő” a tévében, valamint maga, a hercegnőt elrabló személy is férfi. Az elnök közvetlen, vele dolgozó csapata egy nőből és három férfiből áll, a UKN hírgyártó, döntéshozó csapata nyolc férfiből és öt nőből áll össze, amiből két férfi és három nő beszél a bemutatott gyűlésen, az egészségügyi intézetben dolgozó és a kocsmában szórakozó személyek pedig nagyjából egyenlően képviselik a két nemet.

A legfontosabb helyszínek, amelyek megjelennek a képernyőn: az elnök otthona valamint irodája, az UKN belső terei, a stúdió (az aktus helyszíne), Susannah hercegnő feltételezett túszhelye (a bevetés helyszíne), a kocsmá, valamint egy pontosan nem meghatározott egészségügyi intézet köztere. Ezen kívül, az egyik női karakter szerepének szempontjából, kis jelentőségű, viszont annál érdekesebb helyszíneként megjelenik a női mosdó egyik fülkéje.

A film nagyon erősen ráépül a hercegnő elrablására és a miniszterelnök cselekedeteire, ezért kevés olyan dialógus van, amelyben a téma nem az előbb említetteket közelíti meg valamilyen aspektusból. A civileket főként azért látjuk, hogy megismerhessük azt, hogyan reagálnának az emberek egy ilyen esetre, így természetes, hogy csak olyankor jelennek meg a történetben, amikor erről beszélnek; az elnök környezete és a sajtó számára pedig szintén ez a nap legfontosabb témája. Az epizód megszokott tartalmától eltérő alkalom, amikor 22 perc, 20 másodpercnél az egyik férfi tévéműsorszerkesztő megkérdi munkatársát, hogy a stúdióban meghívott lány ki az, a következő módon: *A kis csöcsi honnan van?*⁷ Egy másik eset, amit kiemelek, de ami már a történet témáját boncolgatja, az a jelenet, amikor az elnök egyik embere a UKN egyik vezető hírszerkesztőjével veszekszik és megfenyegeti őt, valamint obszcén szavakat használ.

A következőkben néhány olyan helyzetet emelek ki, amelyben fontosnak bizonyul a nők viselkedése. Először is, a legfontosabb, meghatározó helyzet a hercegnő elrablása. Susannah azonban csak az elrablója által küldött videókon látható, így nincsenek pontos ismeretek arra nézve, hogy hogyan viselkedett elrablása ideje alatt. A miniszterelnöknek címzett videóban sír, zavart állapotban van, úgy viselkedik, ahogy általában az emberrablós filmekben a túsul ejtett személyek szoktak. A második fontos női karakter, Jane, a miniszterelnök felesége, akit

⁷ fensi & ahim fordítása alapján

kikészítenek a párjával történő események, aggódik, hogy hogyan fogják majd őt és férjét megítélni az emberek. Jane a nap folyamán többször is sír és nem végez semmilyen tevékenységet a képernyő előtt, csak az ágyban fekszik. Ellentétben az eddigi két passzív női szereplővel, van két erős, a történet menetét nagyban meghatározó nő. Az egyik Alex, az elnök asszisztense, aki az események súlya alatt is végig fáradhatatlan és határozott marad és az elnökkel ellentétben birtokolja az előrelátás fontos képességét. A másik, aktív szerepet játszó nő pedig Malaika a UKN újságírója, aki már a hír hivatalos bejelentése előtt nyughatatlan, képes a saját testét felhasználni egy jó sztoriért, valamint olyan szituációkba keverni saját magát, ahol megsérül.

A történetben egy órát tartó aktus kezdetén és végén az elnököt és a disznót figyelő csoportokat láthatjuk. Ebben a helyzetben a férfiak és a nők arcán egyaránt megjelennek az undor, a gúny, a hitetlenség vagy épp az élvezet jelei, valamint mindkét nem képviselői közül akadnak olyanok, akik elfordulnak a képernyők elől. Viszont, abban az esetben, amikor az aktus előtt, de már élő adásban (36 perc, 29 másodpercnél) mond az elnök arról, hogy szereti a feleségét, egyértelmű különbség látszik a nők és a férfiak reakciójában. Az egyik férfi idegesen szétnéz, viszont több nő is elmosolyodik, meghatódik, valamint egy női sóhaj is hallható.

A következőkben bemutatom azt, hogy a fontosabb női karakterek milyen ruhákban, milyen hajviselettel jelennek meg, azaz milyen jelekkel van bemutatva a nőiességük. A hercegnő elegáns, de fiatalos, fodros aljú, estélyi ruhában van, aminek élénkzöld színe van. Az esemény után egy évvel későbbi helyzetet bemutató bejátszásban szintén kékeszöld színű ruhát visel, de ez már sötétebb, komolyabb. Az elnök asszisztense, Alex az egyetlen idős nő ebben az epizódban: testalkata csinos, nem látszanak rajta fölösleges kilók, ruhái feketék, magassarkú cipőt és szoknyát visel, a haja elegánsan hátra van kötve. Az elnök felesége a történet nagyrésztében egy egyszerű, hosszú nyakú szürke blúzt és egy farmert visel, az egy éves évfordulót bemutató részben pedig egy drapp színű ruhát. Malaika, az újságíró szintén magassarkút visel, viszont ő már nadrágban van és állatmintás inget visel. A történetben kevesebb szereppel bíró, de öltözék szempontjából fontos karakter még a UKN hírbemondója, aki egy nyakig begombolt, galléros felsőt visel az adásban. A részben nem jelenik meg sem túlsúlyos, sem bármilyen fogyatékkal élő nő; egyetlen olyan, hangsúlyosabb szerepben lévő lány van (az informatikus), aki feltűnően elüt a többiektől: rövid a haja.

A mindennapokban nem megszokott testhelyzetet látunk, amikor a Susannahról készült felvételek nézünk, ahogy egy székhez kötözve ül, és nem tud elszabadulni; amikor Malaikát látjuk a mosdóban félmeztelenül fotózkodni; valamint az alig észrevehető „támpont” az elnök

számára, az aktus közben, amin két, feltehetőleg pornósínésznő látható. Ezen kívül még nagy hangsúlyt kap a történet bemutatásában az, hogy Jane, az elnök felesége mennyi időt tölt az ágyában.

A film központi karaktere, Michael Callow, posztjából adódóan egy nagyon befolyásos férfi, viszont egy olyan kiszolgáltatott szituációban ismerjük meg, amikor nincs kellő lehetősége a cselekvésre. Mint már említettem, a történet során három olyan csoportot is láthatunk, amelyeknek nem tagjai nők, amiből kettő (a személyi őrök és a katonák) fizikai erejüket tekintve az összes karakternél fennebb állnak. Más csoportokban azonban nagyjából arányosan megjelennek a nők is.

Az epizódban két olyan rész van 22 perc, 20 másodpercnél és 9 perc, 55 másodpercnél, amikor erőteljes obszcén szavak és utalások hangzanak el (nem értem ez alatt a *fuck* szó gyakori használatát mindkét nem által); mindkét esetben ezek férfiaktól származnak.

A négy fontos női karakter közül két passzív és két aktív karaktert tulajdonítok el. Susannah és Jane a történet szenvedői: egyiküköt elrabolták, egy székhez kötözve várja a sorsát, a másikjuk pedig nem tehetett az ellen semmit, hogy férje és a saját neve bemocskolódik, bánatosan várja azt, hogy megtörténjen, aminek meg kell. Ennek a két nőnek az öltözékében számos dolog megfigyelhető a jellemüket illetően. Sushanna a film során két különböző öltözékben jelenik meg, mindkettő zöld. Az első ruha élénk, fiatalos, akárcsak ő, akit mindenki szeret, egy közkedvelt, pozitív alakja a nyilvánosságnak. A második ruha azonban már sokkal sötétebb és szolidabb, ami értelmezhető azoknak az élettapasztalatoknak, nehézségeknek a metaforájaként, amin keresztül kellett mennie. A zöld azonban az élet színe, megtalálható a természetben, akár örök, akár újjászülető formában; pont úgy, ahogy Sushanna fiatalsága és életerejé által túl tudja tenni magát az esetén és mindez után még arra is képes, hogy gyermeket szüljön.

Jane karaktere felfogható Susannah ellentétéként. Az első, nagy különbség kettőjük között az, hogy Jane-nek megvan a lehetősége arra, hogy válasszon, hogy kiálljon a férje mellett és támogassa őt; de ő nem ezt választja, hanem kétségbe esik és elhatárolódik férjétől. Jane tudja, hogy az eset elkerülhetetlen, ezért meg sem próbálja férjét erősíteni, vagy a megoldást keresni. A sűrke, hosszú nyakú felsője és a szokványos farmerja is arról árulkodik, hogy semmilyen szerepet nem vállal a történetekben és hogy hagyja, hogy negatív érzései magával sodorják. Az egyéves megemlékezés során viselt drapp ruhája is ugyanazt a monotonitást sugallja, nem mutat semmilyen változást.

A két, fontos női karakter, aki a történet előmozdulásában is szerepet játszik Alex és Malaika. Alex az elnök asszisztense, nem rendelkezik azzal az erővel, hogy megoldja a konfliktust, viszont minden befolyása és tudása megvan ahhoz, hogy a lehető legjobbat hozza ki a reménytelen helyzetből. Talpraesettségének köszönhetően, a történések minden lehetséges kimenetelére van egy terve, ami valamilyen formában kedvez az elnöknek. Olyan fontos döntésekért is meri vállalni a következményeket, mint az, hogy az aktus után ne közöljék az elnökkel, hogy a hercegnőt már félórával hamarabb elengedték. Ő a megtestesítője a tökéletes asszisztensek, aki mindent előre tud, és szó nélkül bebiztosítja a dolgokat. Korának köszönhetően pedig eltekinthetünk attól a filmekben gyakran megjelenő sztereotípiától, hogy az alkalmazó férfi és az alkalmazott nő között valamiféle testi viszonynak kell lennie. Alex anyai ösztönökkel és hatalmas adag racionalitással kezeli a helyzetet és ezt a megjelenése is sugározza. Kontyba fogott haja és kerek fülbevalói, mint státuszsimbólumok jelennek meg, azt mutatva, hogy az angliai felsőosztályba tartozik. Ruhái feketék és egyszerűek, pont olyan határozottak, mint ő maga.

A másik aktív női szereplő, Malaika, az egyetlen négyük közül, akin mintás ruha látható, egy állatmintás ing, ami pontosan tükrözi vad, betörhetetlen jellemét: ellenvéleményét hangosan és büszkén kifejti főnökének; egy jó sztori érdekében hajlandó feláldozni a testét, vagy akár az életét is. Malaika egy aljas nő, akinek a lekenyerezés a fegyvere, viszont egyértelműen az epizód legbátrabb női karaktere.

A The National Anthem epizód hőse egyértelműen Michael Callow miniszterelnök, az ellenfél pedig nem más, mint Susannah hercegnő elrablója, emellett pedig szintén ő a küldő is, hiszen az ő tettei nyomán indul be a folyamat. A miniszterelnökhöz, mint hőshöz olyan funkciók kapcsolódnak, mint a bekapcsoló mozzanat, amikor értesül a bajról; az induló ellenakció; a reagálása a károkozó tetterre és a megbélyegzés, ami őt éri. A proppi népmesék végén megjelenő, a hős győzelméhez kapcsolódó funkciók azonban nem érvényesülnek ennek az epizódnak a végén; habár Michael Callow, teljesíti a feladatát, épp ezáltal válik az ellensége által legyőzötté.

Susannah hercegnő, mint a tárgy jelenik meg ebben a történetben, hiszen az ő elrablása miatt mobilizálódnak a hős és a segítők. A miniszterelnöknek több segítőtje is van, köztük Alex, valamint a csapatába tartozó férfiak. Michael felesége, Jane akár segítő is lehetne, de mivel nem törekszik semmilyen megoldásra, csak aggodalmaskodik, és ezzel tovább terheli férjét, egyfajta ellenségként, gátlóként jelenik meg. Malaika a történetben, mint egy külön hős jelenik meg, aki tiltó parancs ellenére lép; elhagyja a megszokott környezetét, új útra lép (a jó sztoriért); a

segítője által „elnyeri a varázseszközt”, azaz megtud belső információkat; a végén azonban ő is elbukik, nem sikerül elérnie célját. Malaikának, mint másodlagos hősnek, az elnök és az ő csapat az ellensége, hiszen megpróbálják becsapni őt, minél kevesebb információhoz jutatni; valamint a rajtaütés jelenetében megküzdenek vele, ahol Malaika veszít.

2.3.Első évad, harmadik rész/The Entire History of You

Az első évad utolsó része egy házaspár magánéletét mutatja be. Liam, a férj, a feleségének fiatalkori barátival töltött este közben felfigyel arra, hogy felesége vonzódik az egyik régi ismerőshöz, Jonashoz. A vacsorát követően Liam és Fi többször is összeszólalkoznak az ügyben, mindeközben pedig a fiatal ügyvéd egyre több hazugságon kapja rajta feleségét. A hazugságok kiderítésében pedig legfőbb segítsége egy, az agyába beültetett memóriaeszköz, amely lehetővé teszi azt, hogy felvegye, és akármikor újra nézze, lelassítsa, ránagyítson, vagy akár bármelyik pillanatban megállítsa a vele történeteket.

A *grain* egy olyan sokak által használt eszköz, ami elérhetővé teszi az emberek számára a teljes életüket, valamint olyan opciókat is nyújt, mint a keresés a tartalmak között, kivetítés különböző eszközökre vagy egy megadott emberrel való összes közös emlék kitörlése. Ebben a világban, bárhogyan is cselekszel embertársaiddal, az emlék pontosan megmarad nekik és bármikor elővehetik azt. Liam pont ezt a lehetőséget használja ki, és miután többször is vissza nézi a vacsora jeleneteit, olyan apró jeleket vesz észre, amelyek nyomására a felesége egyre többet árul el a Jonasszal való kapcsolatáról. A film az idillikus állapotból fokozatosan eljut a romlásig, ahol Liam, miután megtudta az igazságot, egyedül marad, elvesztve feleségét és gyermekét (aki, mint közben kiderül, nem is az övé).

Az epizód kevés szereplőt sorakoztat fel: összesen tizenhárom személy szólal meg a részben, amiből hét férfi és hat nő. A három legfontosabb szereplő a szerelmi háromszög tagja, ezen kívül pedig két fontosabb női karakter is van, akik hozzájárulnak a történet alakulásához: Helen és Lucy. Lucy az alapember, aki megszervezte a régi barátoknak a találkozott, és aki jó házigazdaként próbálja irányítani az estét; az összegyűlt régi csapatában is egyenlő a nemek eloszlása: három-három. A vacsora folyamán az összeszokott társaságba, ahol csak Liam kívülálló, felbukkan egy újabb idegen, aki nagyban meghatározza az est témáját. Helen *grain* nélküli és büszke erre; saját bevallása szerint, amióta elrabolták tőle a beültetett memóriáját boldogabb életet él. Lynn, az összeszokott csapat egyik tagja, a *grain*nélküli nőt prostituáltaknak bélyegzi meg, hiszen nekik van szükségük arra, a mentális egészségük

megtartása érdekében, hogy ne tudják visszanézni az életüket; szerinte az emberi memória hiányos és megbízhatatlan.

A történet legesetlenebb női karaktere a bébiszitter, egy fiatal lány, aki egyszer sem nyilvánítja ki véleményét; hagyja, hogy Liam és Fi, udvariasságuk ellenére úgy ráncigálják őt, ahogyan csak szeretnék. Mindemellett, ő az egyetlen nő a filmben, akinek a foglalkozását megismerjük. A férfiak közül pedig szintén csak Liamról tudjuk, hogy ügyvéd, valamint az első néhány percben találkozunk egy igazgatóval és egy reptéri ellenőrrel is. Mind a négy foglalkozás felelősséggel jár, az egyetlen különbség, ami felfedezhető köztük az az, hogy míg a nő, a gyerekekre, úgymond a fajfenntartásra vigyáz, addig a három férfi a biztonság és az igazság őreiként vannak bemutatva.

A film utolsó jeleneteiben, miután Fi és Liam elváltak, a férfi emlékeit nézve elénk tárul egy boldog családi élet, amely a nőt, mint családanyát és a háztartást vezető személyt mutatja be. Az epizód egyik jelenetében sem kapunk semmilyen információt arról, hogy Finek mi a foglalkozása, valamint a történeteket sem ismerjük meg az ő szemszögéből. Amikor egy bizonyíték nyomán rákényszerül arra, hogy bevallja, hogy valóban megcsalta a férjét Jonasszal, néhány mondatból lehet arra következtetni, hogy valami gond volt abban az időben a kapcsolatukban, hiszen Liam eltűnt őt napra, de ez az esemény nincs pontosan kifejtve, így olyan fényt vet Fire, mint aki annyira gyenge, hogy nem bír ki néhány bizonytalan napot a férje nélkül.

Az irodalomban számtalan olyan alakkal találkozhatunk, akik megcsalták férjeiket, például Anna Karenina, Bovaryné vagy épp Effi Briest. Ezek, a tragikus sorsú nők úgy vannak bemutatva, hogy az olvasó azonosulni tudjon velük és megértse a problémájukat, az indítatásukat, ami miatt azt tették, amit. Ezzel szemben, a *The Entire History Of You* részben Liam szemszögéből ismerjük a történetet, ami Fit, mint minden rossz okozóját mutatja be: a gyenge nőt, aki nem képes arra, hogy hű maradjon férjéhez, anélkül, hogy pontos képet kaphatnánk arról, hogy mi vezette őt rá erre a tette.

Fi karakterével szemben Helen egy olyan nő, aki felvállalja minden tettét. Habár az adattároló memóriát saját akarata ellenére távolították el belőle, miután ez megtörtént, meglépett egy szakaszt az életében és nem helyeztette vissza az eszközt. Ennek az érési szakasznak köszönhetően teljesen elfogadta magát és ezt követően csak arra koncentrált, ami boldoggá tette őt. Ebben a megvilágításban, az hogy az éjszakát Jonasznál töltötte, nem csak a Don Juan jellegű férfi hatásának tudható be, hanem saját, tudatos döntésének is. Helenhez

képest Fi egy gyáva, hazudozó nőnek tűnik a filmben, aki képtelen arra, hogy felvállalja önmagát és saját tetteit; aki ragaszkodik a megszokott dolgokhoz és a boldogságot a biztonságban látja, még azután is, hogy nem képes azt megtartani. Helen keresi az olyan lehetőségeket, amit Jonas nyújtott neki és fel is vállalja azt; Fi azonban egyszerűen Jonas hatása alatt áll, nem tud nemet mondani neki.

Jonas a Don Juan típusú férfi megtestesítője: gyakran cseréli partnereit, magatartása csábító, nem szeretne komoly kapcsolatot, de fokozottan érdeklődik a nők iránt; valamint a *grain* segítségével egy új tulajdonságot is elkönnyelhetünk ennek a kategóriának: a vacsora közben Jonas büszkén meséli el barátainak, hogy ő gyakran használja a régi kapcsolataiból maradt felvételeket önkielégítés céljából. A két férfi rivális kapcsolatában pont ez a történet jutatta el Liamet arra a szintre, hogy részegen rátörjön Jonaszra, hisz nem tudta elviselni a gondolatot, hogy a férfi, az ő feleségével való emlékeivel szórakoztatja magát. Liam sokszor durva és szókimondó, részegen pedig halálosan megfenyegeti Joanszt, de mindezek ellenére, mivel a történet az ő szenvedéseit mutatja be, sokkal könnyebben azonosulhatunk vele, mint Fivel. Még olyan helyzetben is megbocsátható a viselkedése, amikor 21 percnél azt mondja a feleségének, hogy *...te meg néha egy ribanc vagy*⁸, hiszen ekkor is azt látjuk, hogy Fi eltúlozza a dolgokat és a *néha* kifejezés nélkül az *egy ribanc vagy* állítást emeli ki és vetíti vissza többször is. Liam az igazságot kereste, és miután megtudta azt, akárcsak Oidipusz, aki a vaktságot választotta, Liam is megszabadul a beültetett memóriájától.

A rész alanya Liam, akit becsapott és kárt okozott neki az ellensége, azaz a felesége. A hős számára az a bekapcsoló mozzanat, amikor tudatosul benne, hogy valami nincs rendben a felesége és Jonas közötti viszonyban. Jonas jelenléte a vacsorán az útnak indítója, a küldője a cselekményeknek, emellett pedig ő a feleségével való konfliktusuknak a tárgya is. Nem nevezhető ellenfélnek, hiszen nincs szándékában ártani Liamnek, saját életet él, ami csak Fin keresztül kapcsolódik Liamhez. A többi karakter, mint segítő és útnak indító jelenik meg Liam szemszögéből, hiszen a vacsora és az ott elhangzott beszélgetések indítják el a folyamatot.

2.4.Második évad, második rész/White Bear

A White Bear címet viselő Black Mirror epizód azt próbálja körüljárni, hogy a technológiai fejlettség milyen hatással lehet a büntetőeljárásra és a büntető-végrehajtásra, valamint hogyan alakítja át azt a szórakoztatóiparnak alárendelve. A történet elején megismerkedünk a főszereplővel, Victoriával, aki épp úgy, ahogy a nézők, nem tudja, hogy ki

⁸ Puma1 fordítása alapján <https://twitter.com/puma134>

az, és hogy hol van. Miközben felfedezi a környezetét, egyre több emberrel találkozik, akik mind megtagadják a vele való kommunikációt és semmit nem tesznek, csak telefonjaikkal videózzák őt. A nő hirtelen egy hajtóvadászban találja magát, ahol folyamatosan menekülnie kell a rá támadó maszkos személyek elől, hiába kér segítséget bárkitől is. Végül Jem, egy fiatal céltudatos nő lesz az egyetlen lehetősége arra, hogy kijusson ebből az állapotból. Tőle tudja meg, hogy van egy hely, ahonnan valamilyen jelt sugároznak az embereknek, aminek a hatására viselkednek így. Csak néhányukra nincs befolyással ez a jel, és ő elhatározta, hogy valamilyen módon tönkreteszi ez a központot.

A történet csattanóval zárul, aminek köszönhetően kiderül, hogy semmi sem az, aminek látszott. Victoria az áldozat, aki a vadászok elől menekül, igazából a bűnös, aki épp megérdemelt büntetését tölti a Fehér Medve Igazságszolgáltató Parkban, mivel vőlegényével elrabolt és brutális körülmények között megölt egy kislányt, valamint az egészet rögzítette a mobiljára. Jem, Victoria társa a menekülésben, valamint a rájuk támadó személyek a park dolgozói, akik közösen játsszák el a történetet, amivel büntetik a lányt. A megbabonázott emberek, akik folyamatosan videókat készítenek pedig nem mások, mint a park látogatói.

A történetben két nő és két férfi szólal meg, a videózó parklátogatók tömege pedig a film végén hallatja hangját, amikor a középkori eljárásokhoz hasonló megszégyenítés történik. Victora egy zavarodott, gyáva nő, aki mindenhol a saját menekülésének lehetőségét keresi, meg sem próbálva segíteni másokon. A történeten belüli történetben ő az egyetlen, aki nem megjátssza magát, hanem úgy viselkedik, ahogy azt az ösztönei és tapasztalatai parancsolják neki. Damien karaktere, aki Jem társa Victoria előtt, szintén egy gyáva fiú, aki ki is hangoztatja félelmét, és folyamatosan Jemtől várja el, hogy megmondja neki, hogy mit csináljon. Azzal a céllal, hogy Victoriában azonnal tudatosuljon, hogy ez nem csak egy játék, Damient a szeme előtt „gyilkolják meg”. Jem karaktere, mint egy erős, tudatos nő van felépítve. Ő mondja meg Damiennek, később pedig Victoriának, hogy hogyan cselekedjen; pontos tervei vannak azzal kapcsolatban, hogy hogyan fog véget vetni ennek az örületnek, valamint az sem állítja meg terveiben, ha embert kell ölnie (21 perc, 22 másodpercnél lelövi Baxtert).

Baxter elsőként egy maszkos, vadászpuskás férfiként jelenik meg, aki vadászik Victoriára. Később azonban egy furgonnal felveszi a lányokat és elhiteti velük, hogy ő is közéjük való, elviszi őket egy, állítása szerinti, biztonságos helyre, az erdőbe, ahol megpróbálja megölni őket. A csattanó után kiderül Baxterről, hogy ő az egész shownak a műsorvezetője, ő a főnök a parkban. Egy erős férfi, aki mindenkit és mindent a kezei között tart.

Victoria foglalkozásáról, hobbyiról semmit sem tudunk meg a történetből. A többi, hangsúlyosabb karakter foglalkozása színész, valamint találkozunk négy „mindenes” férfivel, akik a nap lejárta után segítenek Baxternek a következő nap előkészítésében, hogy minden kezdődhessen előről.

Victoria szürke pizsamában van, a haja kócos, az emlékeiből visszakösző sminkje már rég lekopott róla. Reggel, amikor fejfájással ébred egy székben, csuklóján kötések vannak, előtte pedig szanaszét dobált gyógyszerek. A film elejétől a végéig, egy olyan jelenet sincs, amikor nem megalázva látjuk őt; legyen szó bárkiről vagy bármiről, minden felette áll Victoriának. Az őt számba sem vevő emberek és az azt követő vadászat az első jelei annak, hogy Victoria lénye nem teljes értékű ebben a világban. Aztán megjelenik Jem erőteljes karaktere, valamint Baxter, amikor becsapja őket és megpróbálja megölni Victoriát, a zavarodott lánynak esélye sincs felülkerekedni a többiekén. Az igazság pillanatában, amikor a színpadon, mindenki előtt tudatosítják vele tettét, valamint a körút, amíg a nézők dobálják a lányt és hangoztatják véleményüket vele kapcsolatban, akár egy középkori boszorkányüldözős történet vége is lehetne. Végül pedig Baxter viselkedése vele, amikor felhelyezi rá az eszközt, aminek hatására mindent elfelejt, és ami lehetővé teszi, hogy másnap mindez újból indulhasson az új vendégeknek, szintén semmibe veszi a lányt, akinek, számunkra ismeretlen ideje, folyton, minden nap ugyanazt kell megélni.

A park tervrajza, valamint a ház, amiben Victoria felébred, úgy van kialakítva, amilyen a valóságban volt a nő otthona, valamint az erdő, ahol megkínozták és meggyilkolták a kislányt. A fotók, amiket Victoria lát a házban, valamint az emlékek, amelyek néha visszatérnek, olyan hamis képeket nyújtanak a nőnek, aminek a hatására azt hiszi, hogy az elrabolt kislány a vőlegényével közös gyermeke volt. A park a Fehér Medve nevet a hatéves lány az elrablás közben elvesztett játékaról kapta, ami állandó jelképe lett a kislány utáni kutatásnak. A park logója Victoria vőlegényének tetoválásából született, ami hozzásegítette a nyomozókat, hogy azonosítani tudják a férfit a videofelvételek alapján. Mindez úgy van kialakítva, hogy a hatására a nő a nap folyamán folyamatosan emlékezzen apró részletekre, de tévesen, hogy amikor este a szembesítés pillanatához érkeznek, az idegei már ki legyenek készülve és viselkedésével minél nagyobb showt csináljon a vendégeknek.

A narratíva megismeréséhez szükséges aktáns modell ebben az epizódban többször változik: külön kell választani a film cselekményt megelőző eseményeket, majd az epizódon belül különbséget kell tenni a filmnézők számára kibontakozó történetben, valamint az igazi történetben, amivel a filmnézők csak a végén ismerkednek meg.

A cselekmény előzménye során Victoria és a vőlegénye (aki közben öngyilkos lesz) a történet alanyai, a beindító pedig a kislány, aki egyben tárgya is a fabulának. Victoria ellensége ekkor az igazságszolgáltatás, aminek a segítői a kislány szülei. A parkba érkezés után, Victoria ellenfélle válik, és a park vendégeinek Baxter, a showman lesz a hős, aki bünteti a bűnöst. A park vendégei számára Baxter segítője Jem, azonban a filmnézők számára ez pontosan fordítva van. A 42 perces epizód első 28 percében Victoria a hős, Jem pedig az ő segítője, az ellenség pedig az az ismeretlen valaki, aki a jelt sugározza, valamint a rájuk támadó személyek, köztük Baxter is.

Mindez miatt nehéz ítéletet hozni a filmnézők számára, hiszen az epizód első két harmadában Victoria úgy van bemutatva, mint egy olyan főszereplő, aki az igazságot keresi, és akivel könnyű azonosulni. Miután kiderül az igazság, Victoria személye negatív fénybe kerül, viszont ez nem javít semmit a többi karakteren, akik igazából egy gyenge, már sokszor megbűnhődött nő kínzásában vesznek részt megállás nélkül.

A film tehát egy gyenge és gonosz nő képét vetíti elénk, aki brutális dolgokat vitt véghez. A többi karakter, nemtől függetlenül, ugyanilyen negatív szereplő, hiszen napról napra egy nő kínzásával foglalkozik. Baxter karaktere azonban a park látogatói számára pozitív, hiszen imádják őt és fontosnak tartják a tevékenységét.

2.5.Második évad, karácsonyi kiadás/White Christmas

A karácsonyi kiadás hetvenhárom percével akár egy játékfilmnek is megfelel. Az epizód hármas tagolású: három kisebb történetet mesél el egymásnak a két főszereplő, Matt és Joe, majd a cselekmény egybeolvad a két karakter közös történetében.

Matt először azt meséli el, hogy hogyan volt szemtanúja és közvetett módon okozója egy fiatal fiú meggyilkolásának és egy lány öngyilkosságának, egy „csajozást” segítő szolgáltatáson keresztül. Ennek következtében a felesége elhagyta őt és magával vitte a közös gyermeküket is. A második történet, amit Matt mesél, valószínűleg még a bűncselekmény előtről származik, és azt mutatja be, egy konkrét eseten keresztül, hogy mi az ő foglalkozása. Egy olyan szférában dolgozik, ahol az emberek digitális másolatot készítenek saját magukból, „egyfajta posztmodern rabszolgaságot engedélyezve”⁹. Az ő feladata pedig az, hogy ezekkel, a sötétbe zárt másolatokkal megértesse, hogy mi történt velük, valamint hogy mi lesz a munkájuk

⁹ Bicsérdi, Ádám és Bodnár, Zsolt (2016): A hideg futkos a hátunkon az emberiség közeljövőjétől. *HVG*, 2016. November 25.)

http://hvg.hu/kultura/20161125_black_mirror_fekete_tukor_teve_sorozat_channel_4_netflix_charlie_brooker_1_080p (utolsó letöltés: 2017. április 23.)

az elkövetkezőkben. A zárkózott Joe Potter, az alkohol és Matt nyitottságának hatására szintén bevallja saját történetét. Miután barátnője terhes lett, a nő leblokkolta őt és elhagyta. A blokkolás a beépített *zed-szemnek* egy olyan lehetősége, amely következtében a blokkoló és a blokkolt személy nem tudnak kapcsolatba lépni semmilyen módon, egy szürke foltot látnak egymás helyén, valamint egymás hangját sem hallják. Beth öt éven keresztül bekapcsolva hagyta, a gyerekekre is kiterjesztett blokkot, így Joe nem láthatta soha a lányát. Öt év után azonban Beth meghalt egy vonatbalesetben, a férfi pedig elment a nő apjához, hogy megnézhesse a gyerekét. Miután felfedezte, hogy a kislány Beth, és egy közös, ázsiai barátjuk gyermeke, indulatában megölte a volt apósát és kiköltözött az utcára. Miután az egyedül hagyott kislány a segítségkeresés közben megfagyott és megtalálták a két holttestet, Joe-t letartoztatják.

A cselekményben bekövetkezik egy csattanó: Joe igazából egy sütibe zárt másolata volt önmagának, amire azért volt szükség, hogy vallja be tetteit, hiszen az igazi Joe nem akart beszélni. Matt azért csinálta mindezt végig, hogy szabadon engedjék a már említett balul elsült szolgáltatás miatti büntetéséből. Az epizódban nincs happyend: az igazi Joe ellen megvan a bizonyíték; a sütibe zárt Joe-t nem kapcsolják ki, hagyják, hogy egyedül éljen; Mattet pedig szabadon engedik, de egy feltétellel: beláthatatlan ideig, mindenki által blokkolva lesz.

A történet alanya Matt, az útnak indítója pedig a baleset, ami miatt letartoztatják. A tárgy, amit el szeretne érni, az a saját szabadsága, Joe pedig ennek a segítője, anélkül, hogy tudna róla. Matt ellensége az igazságszolgáltatás, ami miatt nem tud visszakérülni a kezdeti állapotába. Egyértelműen látható, hogy ennek az epizódnak az aktáns modelljében a férfiak dominálnak. A három leginkább kidolgozott női karakter, Jennifer, Greta és Beth, csak azért vannak, hogy a róluk szóló történetek elmesélésével Matt közelebb kerüljön a szabadságához. Ennek ellenére, az, ahogyan be vannak mutatva fontos a vizsgálat szempontjából.

A filmben tizenhét férfi, valamint tíz nő szólal meg, azonban utóbbiból csak a már említett hármójuknak van fontos szerepe.

Jennifer, az öngyilkosságot elkövető lány öltözéke és otthonának berendezése egyértelműen utal a hajlamaira. A karácsonyi bulin Matt és 8 férfitársa segítik a csajozni vágyó Harryt, a szemébe épített kamera és a fülében elhelyezett mikrofonon keresztül. A fiúnak egyből megtetszik Jennifer, egyedisége miatt. A folyamatot, ahogy a lány becserkészése történik, a későbbiekben pontosan el fogom mesélni. Harry Jennifert egy másik lány társaságában ismeri meg: Amy teljes ellentéte a másik nőnek: szőke hajú, fehér ruhában van és szeret „fecsegni”; Jennifer fekete hajú, sötét bőrruhában van, feketék a körmei, keveset beszél,

egész megjelenése kívülálló. Amikor 18 perc, 58 másodpercnél felviszi a fiút magához, betekintést nyerhetünk az otthonába: vörös fény, kitömött állatok, az emo szubkultúra jelenként ismert XXX dekoráció neon-megvilágításban. A lány minden jellemzője úgy van felépítve, hogy az egyértelműen jelezze, hogy Harry számára a vele töltött idő különleges lesz, olyan, amelyet még soha nem tapasztalt. Szokatlan lényének legszembetűnőbb jele talán pont az, amikor, még a karácsonyi bulin meghallja, hogy Harry magában beszél, a „fejében lévő hangokhoz” ahelyett, hogy a továbbiakban messziről elkerülné őt, elhívja magához, majd ott megöli.

A két férfi történeteiben több hasonlóságot is megemlítenek. Mindketten panaszkodnak a blokkolás lehetőségére, mivel a társaik oly gyakran éltek ezzel, és ők ezt nem tartják megfelelő megoldásnak egy konfliktushoz. Ebből a megítélésből, úgy tűnik, mintha a blokkolás az érzelmes nők fegyvere lenne, akik gyengeségükben ilyen eszközökhöz folyamodnak az igazság helyett. Emellett egy másik, apróbb utalás is van azzal kapcsolatban, hogy a nők milyen érzelműek: amikor Beth és Joe vendégül látja az ázsiai barátjukat és annak feleségét, Tim a nőre bízva, hogy elmesélje közös történetüket, azzal a megjegyzéssel, hogy *Szereti untatni az embereket a személyes dolgainkkal*¹⁰ (46 percnél).

Az epizódban a gyereknevelés is a nők feladataként van bemutatva, hiszen amellett, hogy Beth, Joe akarata ellenére külön neveli a gyereket, a törvény is melléje áll. Amikor terhesen találkozik a még mindig blokkolt Joe-val, aki megpróbál kapcsolatba lépni vele, a hatóságok a blokkolást törvényessé teszik, ez miatt lesz a kislány is blokkolva számára. Valamint Matt válása után a gyermekük a feleségéhez kerül, szintén blokkolva Matt számára. Az este, amikor Joe megtudja, hogy Beth terhes, szintén kapcsolódik a gyerekvállalás és a nő közti viszony témájához. Beth tudja, hogy a gyerek apja Tim, ezért nem szeretné megtartani. Joe erre kiakad, picsának nevezi a lányt és nem tudja felfogni, hogy hogy képes arra, hogy megölje a gyermekét. Közben Beth elmondja a hamis érveit, hogy még túl fiatal, nem készült fel erre, de Joe mintha figyelembe sem venné, számára nem létezik az a lehetőség, hogy egy nő megölje a gyermekét. Végül is sikerül meggyőznie Bethet, hiszen a kislány megszületik, de ezzel, tudta ellenére, azt éri el, hogy a nő elhagyja őt. Joe viselkedése egy olyan képet vetít a néző elé, mintha a nőnek nem lenne lehetősége, hogy döntsön a saját testéről és a benne növekvő gyermekéről, hanem egyértelműen meg kellene szülnie, akkor is, ha saját állítása szerint nem áll készen rá.

¹⁰ Puma1 fordítása alapján <https://twitter.com/puma134>

Mindezek ellenére, Joe valószínűleg tényleg olyan jó apa lenne, amilyenek lefesti magát, hiszen fontos számára a gyermeke, folyamatosan kontaktusba szeretne lépni vele, valamint a terhesség kitudódásának estéjén azt is bebizonyítja, hogy a házvezetéshez is ért, nem csak Beth-től várja azt el, épp eközben talál rá a terhességi tesztre.

Greta az a személy, akinek a történetén keresztül Matt bemutatja a munkahelyét. Egy olyan nő, aki a tökéletességre, a rendre, a tisztaságra törekszik. Amikor az ágyban fekszik, alig gyűrődik meg a paplan; ha egy kicsit jobban megpirul a pirítósa, nem restell újat kérni az ápolónőtől; a haja tökéletes kontyban van, amikor felkel; a ruhái és a háza világosak és tiszták, a berendezés minimalista. Egy olyan személy, aki senki másra nem bízna otthonának vezetését, csakis saját magára, de mivel erre nincs ideje, sem gusztusa, a legegyszerűbb megoldást választja: másolatot készít magáról. Két hétre beépítenek Greta agyába egy chippet, ami lemásolja őt és a gondolatait, majd kiműtik onnan és beépítik egy sütinek nevezett eszközbe, ahonnan megfigyelheti és irányíthatja a lakást. A másolat Greta nagyon nehezen fogadja el, hogy ő egy számítógépes kód. Mivel gondolatai folytonosak, a múltban egybeszővődtek az igazi Grétaéval, ezért azt hiszi magáról, hogy ő is ember. Nem akar dolgozni és sikítózással próbálja megoldani menthetetlen helyzetét. Miután Matt parancsára a számítógép szimulál a másolat Greta számára egy fél éves egyedüllétet, a robot beleegyezik a munkába és el kezdi irányítani az okoseszközökkel felszerelt házat, az igazi énje számára. A másolat Greta munkába állítása egyértelműen azért volt ilyen nehéz, mivel az eredeti énje sem szeret dolgozni, házvezetéssel foglalkozni. Egy tökéletes nő tökéletes programja: reggel kilenckor elvégzi a napi rutinjait, tizenegykor elmegy a fodrászhoz, fél egykor ebédel egy francia étteremben, háromkor privát megtekintést tesz egy galériában, fél hétkor karácsony italozásra megy, fél nyolckor pedig megnézi A diótörőt az operában. A tökéletes körülmények közötti, hibátlan élet nem engedi meg Gretának, hogy dolgozzon.

2.5.1. Hogyan kell „csajozni”?

Matt munkahelye mellett kitalált egy szórakozási lehetőséget önmaga és néhány férfi számára. A képlet egyszerű: segít a fiúnak csajozni, cserében mindenki mindent végig nézhet, bármi is történjen. A következőben, a cselekmény pontos vázolója közben, azokat a mentalitásbeli kérdéseket boncolgatom, amelyek elhangzanak a csajozás során. A csajozás kifejezést elsősorban azért használom, mert a csaj szó jelenik meg Puma¹¹ magyar feliratos fordításában, valamit azért, mert ez írja a legjobban le azt a folyamatot, ami végbe megy.

¹¹ <https://twitter.com/puma134>

Harry izgul, még soha nem csinált ilyet, de minél hamarabb szeretne találni magának egy csajt. Hívatlanul elmegy egy cég karácsonyi ünnepségére, ahonnan a beépített kamera, mikrofon és fülhallgató segítségével folyamatosan tartja a kapcsolatot Mattel, aki közben tanácsokat ad neki, hogy hogyan viselkedjen, valamint információkat keres az összejövetelel lévő személyektől. Azért esett a választásuk egy karácsonyi partira, mivel *Az összes vonzó nőt körbeveszik egész évben ezek az idióta seggfejek*¹² (6 perc, 17 másodperc). Az állítás szerint a dolgozó nők, mivel egy éven keresztül mindig ugyanazokkal a férfiakkal vannak körülvéve, valószínűleg elég kiéhezettek ahhoz, hogy szívesen lecsapjanak valami újra. A csajozás közben olyan más kijelentések is elhangzanak, amelyek állítják, hogy azt, aki valóban érdekel, ki kell zárni, egy másik nőre kell koncentrálni, hisz így nem tűnsz akaszkodónak, valamint az emberek nem szeretik, ha láthatatlanok és valószínűleg megpróbálnak csatlakozni a beszélgetéshez. Jennifer esetében azonban nem működik ez a taktika, ezért a fiúk arra jutnak, hogy az a legegyszerűbb, ha odamegy és beszél vele. Mivel a lány csinos, de folyton egyedül van, ezért valószínűleg mindenkit lekoptat, szóval azt tanácsolják Harrynek, hogy valami közös témával álljon elő, a *Ti ketten a világ ellen*¹³ taktikát alkalmazva (12 perc, 28 másodperc). A lánynak ez már jobban tetszik és miközben a karácsonyi partikat és más hasonló jellegű összejöveteleket szidja, Harry olyan tanácsokat kap a fiúktól, mint például, hogy ő is káromkodjon, ha a lány káromkodik. Matt szerint számottevő az, hogy úgy csináljon, mintha fontos lenne számára a másik, figyeljen rá. De ebben a ráfigyelésben nem az őszinteség a lényeg, csakis az, hogy a lány érezze a figyelmet és az jól essen neki. Miután Jennifer felhívja magához Harryt, a fiúk kiakadnak örömben. Egyikőjük azt a megállapítást teszi, a lány lakását látván, hogy a dekoráció erős szexuális kalandvágyra utal. Úgy érzik, hogy nyert ügyük van, de közben elsiklottak a részletek felett és nem veszik észre azt, hogy a lány egész este a gyógyszereiről mesélt, valamint arról, hogy meg akar szabadulni a jelenlegi állapotától. Harry pedig, mivel minden áron csajozni akar, és mivel az állapotváltást munkahelyváltásnak hiszi, belemegy a halálos játékba. Jennifer megmérgezi őt, majd ő is megissza a mérget, a fiúk pedig mindezt végig nézik.

A helyszínválasztás tudatosságától kezdve, a különböző taktikákon át, a megjátszott odafigyelésig, minden azt mutatja, hogy a csapat nem úgy tekint a nőkre, mint akik közül egy lehetséges partnert találhatnának maguknak, akik egyenértékűek velük. A nők, mint tárgyak

¹² Puma1 fordítása alapján <https://twitter.com/puma134>

¹³ Puma1 fordítása alapján <https://twitter.com/puma134>

jelennek meg számukra, akiknek vannak bizonyos érzelmeik és gondolataik, a csajozás pedig egy játék, ha megfelelsz, sikerül megszerezned a nőt.

Ebben az epizódban, habár megjelenik két nyomozónő és egy doktornő, de az ő magánéletük nincs bemutatva, az összes női karakter mind a férfiak szűrőjén keresztül van bemutatva. A csajozásnál a nők, mint nyereségek, szórakozási lehetőségként vannak kezelve, Matt és Harry életében is a társ blokkolja őket és magukkal viszik a gyermekeket is; valamint Greta, a tökéletességre vágyó nő igazi érzelmek nélkül éli az életét. Ezek alapján a nő feladata nem más, mint a fajfenntartás és a férfi szórakoztatása; azok a nők pedig, akik mániákus módon ragaszkodnak a tökéletes világukhoz, elviselhetetlenek, egyedül kell élniük a saját másolatukkal.

2.6. Harmadik évad, második rész/Playtest

Egy amerikai srác, Cooper, édesapja halála után nem mer szembenézni a valósággal és édesanyjával, ezért világkörüli útra indul. Egy héttel a hazautazása előtt megérkezik Nagy-Britanniába, ahol egy társkereső alkalmazás segítségével találkozik Sonjával. Ismeretlen okokból történik valami a bankkártyájával, ezért nem tudja megvásárolni a repülőjegyet a hazaútra, valamint édesanyjától sem kér pénzt, hiszen az egész út alatt elutasította a telefonhívásait, nem kommunikált vele. Sonja segítségével keres alkalmi munkát: egy japán játékcéghez megy, egy új, még tesztelés alatt álló játékot kipróbálni. A Saito Geimu cég egy interaktív, kiterjesztett valóságrendszeren alapuló horrorjátékot tesztl. A film diegetikus világában négy másodpercig tartó teszt az epizód cselekményének kétharmadát teszi ki, a fiú szubjektív időérzékelésének köszönhetően. A teszten belül, Cooper két valóságot is megél, mindkettő a saját tudatalatti félelmeinek a kivetülése. A továbbiakban első valóságnak fogom nevezni az első megélt valóságot, amely keretbe helyezi a mélyebb másodikat. A cselekmény végén ezeknek a valóságoknak a lezárását láthatjuk, amikor, cinikus módon, épp az édesanyja öli meg a fiát. Hiszen azzal, hogy aggodalmában megpróbálja felhívni őt, a bejövő jel megzavarja a folyamatot és az agyműködése leáll.

A film narrációja homodiegetikus, hiszen szinte mindent, amit látunk a diegetikus világon belül, Cooper agyában történik. Valamint, az ezt megelőző részek is szintén a fiú nézőpontjából mutatják be a cselekményt. Mivel az utazást csak fényképeken keresztül ismerjük meg, ezért a cselekmény során bemutatott karakterek száma korlátozott, valamint a megszólaló személyek is kevesen vannak. Sonja az egyetlen, akit a film diegetikus cselekményéből ismerünk meg, valamint Katie, aki néhány perccel a teszt elindítása előtt

kapcsolódik be a történetbe. Innentől az összes szereplő, köztük Sonja és Katie is, Cooper agyában vannak, tehát az, ahogyan viselkednek, és ahogy meg vannak jelenítve, azt tükrözi, ahogyan a fiú elképzei őket. Az említett két nőn kívül, Cooper első valóság szintjében megismerkedünk az édesanyjával is. Összesen ez a három nő szólal meg a filmben, valamint Cooperen kívül Shou Saito, a cég tulajdonosa az egyetlen férfi, akit megismerünk.

A történet és a cselekmény alanya Cooper. A történet indítója a fiú apjának halála, hiszen ezt követően indul útnak, a megbékélést keresve. A film cselekményét azonban a megrongált bankkártya indítja be, hiszen ez kötelezi a fiút, hogy keressen egy alternatív megoldást a pénzszerzésre. A diegetikus világban Cooper egyetlen segítőtje Sonja, aki támogatja a munkakeresésben. Mindkét valóság szintjében Katie is, mint támogató jelenik meg, aki figyeli őt, és mikrofonon keresztül beszél vele, a játék tesztelése során. Cooper ellensége a saját félelme édesanyjával való szembenézéstől, valamint attól, hogy olyanná válik, mint az édesapja volt. Ezek a félelmek nem engedik, hogy megtalálja a békéjét és nyugodtan hazatérjen, valamint a horrorjátékon belül is ezek jelennek meg, különböző formát öltve (az első valóság szintjében édesanyja nem ismeri fel őt; a második valóság szintjében pedig ő is elfelejt mindent, ahogyan az Alzheimer-kóros édesapja).

Az epizód két, a játékidőben viszonylag sokat mutatott, beszélgetett valamint felemlegetett női karaktere Sonja és Katie. Mivel a film teljesen Cooper karaktere köré épül, a lányokat az ő szemszögéből ismerjük meg.

Sonja egy bevállalós lány, aki randialkalmazást használ alkalmi partnerek keresésére. A Cooperrel való megismerkedéskor, csábító arcjátékából és többértelmű gesztusaiból leolvasható, hogy szívesen beszélget a fiúval, de már várja azt is, ami utána következik. A filmnézők számára az aktus nem látható, hiszen semmilyen szerepet nem játszik a történet megértésében. Sonja reggeli viselkedése azt mutatja, hogy szokva van a hasonló helyzetekhez, hiszen egyáltalán nem érzi kényelmetlenül magát. Otthona tágas, világos színekkel van berendezve, barátságos hangulatot sugall. A lány technológiai tudósítóként dolgozik, ért a számítógépes játékokhoz, úgynevezett „gamer girl”. Emellett pedig könyveket is olvas és a humorérzéke is jó, amit Cooperrel külön ki is emelnek. A fiú családi helyzetére megértően reagál, valamint arra sarkallja Coopert, hogy beszéljen az édesanyjával. Sonja egy olyan lány archetípusa, amilyent sok gamer fiú szeretne magának: nem szégyenlős, figyelmes és vicces, ért a játékokhoz, ráadásul csinos is.

Katie alakja nincs ennyire kibontva, nem ismerjük meg sem környezetét, sem szokásait, ami azzal magyarázható, hogy a játékidő nagyrésztében Cooper valóságában jelenik meg, akinek nincsenek ismeretei a lánnyal kapcsolatban. Amit tudni lehet róla: fiatal, afroamerikai, folyékonyan beszél japánul valamint ért a kiterjesztett valóságrendszeren alapuló játékot fejlesztéséhez és teszteléséhez.

Cooper édesanyja a folyamatos elutasítás hatására sem áll le a telefonhívásokkal, hiszen aggódik fiáért, aki szó nélkül ment el. Egy év elteltével, még mindig napi rendszerességgel hívja, annak ellenére, hogy soha nem éri el. Cooper második valóságában pont ez jelenik meg, félelemként: az anyja, mint aki belebetegedett fia hiányába, és nem is ismeri meg őt; akinek a telefonja az egyetlen támasza, ahol kapcsolatba léphet a gyerekével.

Az epizódban tehát nincsenek kidolgozott női karakterek, a két hangsúlyosabb szereppel bíró lányról annyit lehet megállapítani, hogy mindketten értenek a technológiához, amit Sonja esetében megkövetel maga a történet, hiszen ha nem technológiai rovat hírszerkesztője lenne, nem tudott volna a munkalehetőségről. Az, hogy Katie női karakter, már tudatosabb választásra utal, hiszen egy férfi is véghez vihette volna pontosan ugyanazt, amit ő, de a filmkészítők mégis egy női játékfejlesztő mellett döntöttek.

2.7. Harmadik évad, negyedik rész/San Junipero

A San Junipero nevet viselő epizód talán az egyik legkülönesebb Black Mirror rész, ha a sorozattól megszokott és elvárt élményeket vesszük alapul, valamint ha a fórumokon megjelenő, megosztó véleményeket olvassuk¹⁴. Az eddigi részekkel ellentétben a San Juniperóban sokkal nagyobb hangsúlyt kapnak az érzelmek, teljesen pozitívan állítja be a technológia azon ágát, amelyet bemutat, valamint ez az egyetlen epizód, amelyik boldog véget ér. Éppen ezeknek köszönhető a rajongók megosztó véleménye, hiszen egyesek számára túl sok ez a pozitív töltet a megszokott Black Mirror stílushoz képest, másoknak azonban épp ettől különleges és szerethető. A fenti vitától függetlenül, az én kutatásomon belül is fontos helyet foglal el ez az epizód, hiszen két, erőteljesen felépített női karakter a főszereplője.

San Junipero egy olyan hely, ahova haláluk után kerülhetnek az emberek lelkei/tudatuk lemásolt számítógépes kódjai; az öregek és a haldoklók számára pedig minden héten öt óra vendégeskedés van engedélyezve. A filmben elhangzott információk szerint a bulivárosban élő

¹⁴ A következő oldalakon figyeltem, a teljesség igénye nélkül a hozzászólásokat: <https://www.reddit.com/search?q=san+junipero>; <http://www.sorozatjunkie.hu/2016/10/28/black-mirror-3x04-san-junipero/>; http://www.imdb.com/title/tt4538072/reviews?ref=tt_urv; (mindhárom utolsó letöltése: 2017. április 21.)

személyek 80-85%-a halott, a többiek vendégek. Ezeknek a vendégeknek lehetőségük van eldönteni, hogy halálukkor szeretnék feltölteni fiatal énjüket a felhőbe, és örök életet élni San Juniperóban, vagy normál módon szeretnének eltávozni. A hely érdekessége még az is, hogy ki lehet választani, hogy melyik időszakban szeretnél szórakozni/élni a városban (a cselekményben megjelennek a nyolcvanas, a kilencvenes, valamint a kétezres évek, azonban nincs utalás sem más időszakra, sem más hasonló helyszínre).

Ebben a szimulált valóságban ismerjük meg Yorkie-t, egy visszahúzódó lányt és Kellyt, a dögös hódítót. A cselekmény Yorkie első városlátogatásával indul, az ő szemszögéből ismerjük meg a Tucker's bulizó helyet. A lány félve mozog az idegenek között, elutasítja egy fiú közeledését, ő maga pedig senkivel sem kezdeményez beszélgetést. Kelly épp egy fiútól próbál megszabadulni, ezért Yorkie-t használja kifogásként, mint egy régi ismerős, akivel fontos megbeszélnivalók vannak. Az este hátralévő részét együtt töltik, és miközben Kelly megpróbálja szociálisabbá tenni Yorkie-t, megszületik a szikra közöttük, ami meghatározza az ezt következőket.

Charlie Brooker egy interjúban elmondta, hogy a forgatókönyvben először egy heteroszexuális pár szerepelt. Végül azért változtatott ezen, mivel úgy érezte, hogy hozzáad valami pluszt a történethez az, hogy a nyolcvanas években nem lett volna lehetséges, hogy a lányok legálisan összeházasodjanak, de a technológiai mennyország adott számukra egy új lehetőséget, hogy kipróbáljanak egy olyan dolgot, amire anno nem volt esélyük.¹⁵

A biszexuális Kelly negyvenkilenc évig volt házas férjével, eközben, még San Junipero létrejötte előtt, elvesztették egyetlen lányukat. Amikor a cselekmény előtt két évvel meghalt Kelly férje, ő sem töltötte fel magát a városba, még csak ki sem próbálta azt, hanem a rendes halált választotta. Kelly nem hisz az igazi mennyországban, nem hiszi azt, hogy a lánya és férje együtt vannak, de most, hogy öregsége és betegsége miatt közeledik a halálhoz, mielőtt ő is az igazi halált választaná, kipróbálja a San Junipero adta lehetőségeket. Yorkie huszonegy évesen bevallotta konzervatív, vallásos szüleinek, hogy leszbikus. A comingoutot követő vita után elmenekült otthonról, azonban egy tragikus autóbalesetben egész életére lebénult és kómába esett. A szülei nem hajlandóak az eutanáziára, így a nő, már több mint negyven éve ott fekszik egy kórházi ágyban. Egy fiatal ápoló úgy dönt, hogy elveszi feleségül, hogy családtagi aláírásával Yorkie számára megnyíljon a kapu San Junipero fele. A házasság előtt néhány héttel

¹⁵ James Hibberd (2016): Black Mirror: Showrunner explains season 3 endings. *Entertainment Weekly*, 2016. December 21. <http://ew.com/article/2016/10/23/black-mirror-postmortem-interview-season-3/> (utolsó letöltés: 2017. április 21.)

engedélyezik számára, hogy az öregeknek kijáró heti öt órát a városban töltsen és megismerje azt, mielőtt örökre oda költözik.

Az epizódban szépen végig követhető az a változás, amelyen mindketten végig mennek. Yorkie a visszahúzó lány olyan dolgokra kap lehetőséget, amikkel első huszonegy évében soha nem találkozott, és ez a szabadság, valamint Kelly személye bátorrá és felszabadulttá teszi őt. Kelly úgy keresi a városban a szabadságát, hogy megpróbál a lehető legkevesebbet érezni bárki iránt is. Ő csak megpróbálja bepótolni azt a szabadságot, amit a negyvenkilenc év házasság elvett tőle, de mivel mindig is szerette férjét, és most is úgy érzi, hogy hozzá tartozik, ezért nehezen enged az érzéseknek, amik megszületnek benne Yorkie iránt.

Yorkie, a cselekmény elején, szemben a buliváros összes lakójával és vendégével, feszült, kívülálló. Öltözéke egyszerű és visszafogott, a legtöbb ott lévő ember számára a lány láthatatlan. Viselkedésén látszik a vallásos nevelés, valamint az, hogy az elmúlt néhány évtizedet kómában töltötte, mit sem tudva arról, hogy hova alakult azóta a világ és az emberek. Amikor Kelly barátkozni kezd vele, egyértelműen fogadja a közeledést, de amikor a lány végig méri őt kacér tekintetével, máris zavarban jön. Amikor Kelly felrángatja őt a táncparketre, Yorkie kétszeresen is rosszul érzi magát: vallásos neveltetése miatt még soha nem táncolt, valamint az ő nyolcvanas éveiben, amikor feltehetőleg huszonegy éves volt, még nem csinálhattak ilyen dolgokat nyilvánosan a lányok. A tánc nem tart sokáig, hiszen Yorkie úgy érzi, hogy mindenki őket bámulja és kirohan az utcára. Kelly ekkor utána megy, és egyértelműen tudtára adja, hogy tetszik neki a lány és szeretné, ha elmenne vele a szimulált világban lévő házába. Amikor megsimogatja a combjait, Yorkie-ban elpattan a húr, elmondja, hogy neki vőlegénye van és elbúcsúzik Kellytől.

Kelly számára Yorkie a menekvést jelenti egy olyan fiú elől, aki nem érti meg, hogy ami kettőjük között történt, azt csak egy kaland volt, és hogy Kelly nem szeretne a továbbiakban semmit sem tőle. Ezzel az indítással egyértelművé válik az, hogy Kelly egy vadóc lány, aki a szabadságot kedveli. Később, az élettörténetét megismerve, megbizonyosodhatunk arról, hogy azért jön San Junipero-ba, hogy mielőtt meghal, kiélvezze azt, amiben nem volt része. Az ő viselkedésén látszik az, hogy végig élte az eltelt éveket és tudja azt, hogy megváltozott a világ; hiába vannak a nyolcvanas évek szimulált idejében, az emberek viselkedése már nem olyan, mint volt. Semmi elvetnivalót nem érez abban, hogy együtt táncol Yorkie-val, ő csak jól próbálja érezni magát. A lány feltehetőleg a különcsége miatt tetszik meg neki, és próbálja őt minél inkább felszabadítani. Miután Yorkie közli vele, hogy elmegy, Kelly nem érzi rosszul magát, hiszen ebben a világban számára minden csak egy múlandó kaland.

Annál nagyobb hatást hagy Yorkie-ban az eset, aki még soha semmilyen viszonyban nem volt senkivel. A lány egy hét után úgy dönt, hogy újból megkeresi Kellyt és ezúttal szeretné vele tölteni az éjszakát. A hódító út előtt láthatjuk, ahogy több ruhát is felpróbál, készülvén a nagy alkalomra; végül azonban a saját, visszafogott stílusát választja. Kellyt ugyanabban a bulizó helyiségben találja, egy újabb kaland közepén. A lány ezúttal ismét egy fiúval szórakozik, de viselkedésén látszik, hogy unja őt. Amikor Yorkie megjelenik, nem csatlakozik azonnal hozzá, hanem hagyja, hogy a lányt féltékennyé tegye az, hogy ő másvalakivel tölti idejét. Ezt követően pedig megtörténik, aminek meg kell, Kelly leszakítja Yorkie rózsáját.

A történetek után Kelly eltűnik Yorkie hétvégi látogatásaiból. A lány a Quagmire-ben találkozik azzal a fiúval, akit a cselekmény elején megpróbált lerázni Kelly. A fiú elmondja, hogy Kelly időváltóba is szokott járni, és tanácsolja, hogy próbálja meg a kilencvenes, vagy a kétezres években. Yorkie számára ezek olyan időszakok, amelyeket már kómában élt meg, így minden idegen számára, de hetekig keresi Kellyt, majd végül a kétezres években megtalálja őt. Kelly nem akar senkihez sem tartozni, ezért menekült el Yorkie elől. A vallásos nevelést kapott lány szerint azonban itt nem a hovatartozásról van szó, hanem a jó modorról. Egy vitát követő beszélgetés után végül újból együtt találják magukat Kellynél. A lányok megbeszélik, hogy találkoznak a való életben, és amikor Kelly elmegy meglátogatni társát, akkor szembesül azzal, hogy ki is igazából Yorkie, valamint, hogy miért olyan furcsa és tapasztalatlan, amilyen.

A magas, fehér bőrű, szőke hajú, visszafogott és világos ruhákat viselő Yorkie-nak teljesen ellentéte Kelly. Az afroamerikai lány élénk színeket visel, sok fémkiegészítővel, minden korban a legpopulárisabb és extrémebb divatnak megfelelően. A megjelenése magára vonja a figyelmet, viszont nem mutat semmi olyan intim részletet magából, amit nem kellene. Az idős Kelly öltözködése szintén színes, és kiegészítőkkal díszített, habár jóval visszafogottabb és letisztult. Amikor a kórházban megismerkedik a szimpatikus Greggel, Yorkie vőlegényével, Kelly egy meglepő ötlettel áll elő: ő veszi feleségül a lányt. Az esküvő után azonnal elvégzik az eutanáziát és Yorkie elkezdheti „igazi” életét San Juniperóban.

Yorkie állapotváltozása nyomon követhető a szemüvegéhez való viszonyulásában. Kellyvel való ismerkedésekor egyértelműen kimondja, hogy csak biztonságból viseli (hiszen San Juniperóban nincs szükség ilyesmire). Amikor a Kellyvel való találkozásra készül, több olyan outfitben is kipróbálja magát, amihez nem visel szemüveget, hiszen egy nagy lépésre készülődik. Végül mégiscsak magán hagyja, és az igazi váltás az lesz, amikor örökre odaköltözik San Juniperóba. Ekkor teljesen elhagyja szemüvegét és életében először igazán élni kezd. Ebben az idillikus állapotban csak az zavarja, hogy Kellyvel csak heti öt órát találkozhat.

Egy, e téma körül kibontakozott vitában Kelly elmeséli történetét, és volt férje szavaival élve, kijelenti, hogy nem szeretne tovább élni egy temetőben. Kettejük számára teljesen mást jelent San Junipero, ez okozza a nézeteltérésüket is. Yorkie-nak ez egy lehetőség arra, hogy végre igazán éljen, Kelly azonban már leélt egy teljes életet, neki csak szórakozás volt az egész. A két lány azonban megszereti egymást, Kelly pedig, mivel amúgyis attól fél, hogy az igazi halál után nincs semmi, végül úgy dönt, hogy a szerelmet és az örökéletet választja.

Habár a filmidő nagy részében a cselekményt Yorkie szempontjából ismerjük, az aktáns modell szerint ő fogadó, aki az igazi alany, Kellynek a segítségével változik meg. Ha úgy tetszik, ebben a mesében a szerencsét próbáló legkisebb fiú Kelly, Yorkie pedig a királykisasszony, de mégis az ő szemszögéből ismerjük meg a történetet. Kelly támogatói abban, hogy Yorkie-t szabaddá és boldoggá tegye: az ő ápolónője, valamint Greg, Yorkie vőlegénye. Közvetett úton maga a város, San Junipero is egy segítő, hiszen nélküle soha nem ismerték volna meg egymást és nem kerültek volna ilyen helyzetbe. Kelly küldője, ami beindítja a történetet a szabadságvágya és a boldogságkeresése, amit San Juniperóban próbál megvalósítani. Ellenfél nincsen a történetben, semmilyen akadályozó rendszer nem lép fel ellenük, az egyetlen dolog, ami korlátozza a hőst és a fogadót, az a saját érzelmeik és tapasztalataik.

A történet szempontjából egy kevésbé fontos helyszíne a Quagmire, annál fontosabb azonban a vizsgálat szempontjából. Ez egy olyan bulizóhely, ahol különböző szubkultúrák és az LGBTQ tagjai élik ki vágyaikat, Kelly szerint *Mindent kipróbálnak, hogy érezzenek valamit*¹⁶ (53 perc, 35 másodperc). Yorkie akkor jár itt, amikor első együttlétünk után Kelly eltűnik, és megpróbálja megkeresni őt. A hely tele van számára rémisztő alakokkal, olyan dolgokat lát itt, amelyeknek a létezéséről feltehetőleg soha nem is tudott (nőknek öltözött férfiak; kopasz nők ruha nélkül; különböző vad megjelenésű, bőr ruhába öltözött alakok; szarvakat viselő emberek; nyilvánosság előtt csókolózó személyek; kígyók; rendőrnőnek öltözött, rácsok mögött táncoló lányok; kedvtelésből verekedő személyek, és az őket figyelő tömeg stb.). Ez a hely egy olyan világot mutat meg, szégyentelenül, amit kevés olyan sorozat mer magára vállalni, amelynek nem az LGBTQ világ valamely aspektusa a témája. Ennek ellenére, véleményem szerint, az hogy egy ilyen klubban mutatja be őket a film, nem hangsúlyozva ki igazi énünket, nem vet jó színt a közösségre. Kelly és Yorkie közül csak az előbbi járt erre a helyre szórakozni, az ő érzéseit és gondolatait megismerjük és megértjük a

¹⁶ Puma1 és Szigony fordítása alapján <https://twitter.com/puma134> és <https://twitter.com/szigony>

filmben, de az összes többi, ott bulizó személyből csak a tombolás látszik, de azt nem lehet tudni, hogy kik ők és mi vezette őket ide. Az LGBTQ közösséget elutasító személyekben, ez a jelenet után valószínűleg megerősödik az ellenszenv az irányukba.

A Quagmire-rel ellentétben a Tucker's egy visszafogottabb bulizóhelyként van ábrázolva. Egyszer sem látunk olyan jelenetet, amely fölöslegesen mutogatna kirívó emberi alakokat, valamint maguk az öltözékek is visszafogottak. Yorkie és Kelly táncjeleneteikben a körülöttük lévő emberek csak a háttérben látszódnak, a kettejük tánca pedig nem a táncoló női testtel való vágykeltés céljából jött létre, hanem hogy bemutassa őket: ez első jelenetben Kellyt, a vadócot, és Yorkiet a visszahúzódot, a második táncjelenetben pedig azt a változást, ami végig ment kettőjük között. Ugyanígy, a szeretkezési aktusuk sincs bemutatva a képernyőn, csupán az azt megelőző és követő történéseket láthatjuk.

A San Junipero egy olyan történet, amelyben a technológia segítségével Yorkie új lehetőséget kap arra, hogy éljen, valamint lehetővé tesz és elgondolkodtatja a nézőket olyan témákban, mint az örök szerelem, örök fiatalság és halhatatlanság. A filmben szereplő két lány pedig egy olyan szexuális irányultságnak ad emberi arcot, aminek az elfogadásáért még ma is nagyon sokan küzdenek: a homoszexualitásnak.

2.8. Harmadik évad, hatodik rész/Hated in the nation

A harmadik évad záró részének bizonyos aspektusai párhuzamba vonhatóak az első évad első részével. A Black Mirror jelenlegi (2017 tavasz) leghosszabb részének egy óra, huszonkilenc perces játékidéjében azt követhetjük nyomom, hogy egy közösségi médián terjedő játék hogyan öl meg embereket. A filmben ezúttal kevesebb hangsúlyt kapnak az áldozatok, valamint a tömegek reakciói, a The National Anthem epizóddal ellentétben. A cselekmény sokkal inkább a nyomozási folyamatra van kitérve, és jelen esetben egy elnök becsülete, vagy egy hercegnő élete helyett sokkal nagyobb a tét: 387,036 személy hal meg a film végén. A két film leginkább megnevezhető közös pontja, az a történéseket beindító, a háttérben lévő személy szerepe (a hercegnőt elrabló és a Következmények játékát¹⁷ megalkotó férfiak).

A méhek gyorsütemű kihalása miatt, az ökoszisztéma védelmében az állam támogatta olyan robotméhek kidolgozását, amelyek mézet ugyan nem csinálnak, de virágról virágra szállva beporozzák azokat, valamint 3D nyomtatási technológiával saját maguk szaporítására is képesek. Az autonóm drónbogarokat gyártó Granulátum-projekt egy volt alkalmazottja feltéri

¹⁷ Puma1 és Szigony fordítása alapján <https://twitter.com/puma134> és <https://twitter.com/szigony>

a méheket irányító rendszert és olyan dolgokat visz velük véghez, amire senki nem számított. A Következmények játéka egy olyan, általa készített, interneten terjedő hashtagjáték, amely használatával minden nap délután ötkor, a #DeathTo címke mellett legtöbbször megjelenő név viselője meghal. Az emberek nem érzik az igazi súlyát a játéknak, azt hiszik, hogy csak egy lehetőség arra, hogy kifejezzék nemtetszésüket egy másik személy irányába.

Az epizód két főszereplőjével, Karin és Blue rendőrökkel, akkor ismerkedünk meg, amikor megtörténik az első haláleset. Egy újságíró holttestéhez hívják őket helyszínelni, akinek egy üveggel elvágta a torkát, és akinek a férje még eszméletén kívül van a gyomrát ért támadás miatt. Miközben belemerülnek a nyomokba, a következő napon egy újabb haláleset történik. Mivel egy híres énekesről van szó és mivel az MRI vizsgálat közben kirobban a méhecske az agyából, azonnal az NCA-hoz kerül az ügy. Közben a boncolás során az újságíróban is megtalálják a méhet, és rájönnek, hogy valószínűleg saját magának vágta el a torkát, hiszen a robotállat a nő agyának fájdalomközpontján mászott végig, ami annyira erős kínokat okozott neki, hogy nem meglepő, hogy a halált választotta, valamint megtámadta az őt megállítani próbáló férjét. Ezek után a rendőrség és a NCA képviselő ügynöke egyesülve próbálják megoldani az ügyet. Miután felfedezik az interneten terjedő játékot, az aznapi kiszemeltet megpróbálják megmenteni, de ezzel csak azt érik el, hogy egyetlen méhecske helyett az egész raj rá támad a fiatal lányra. Másnap a médiában megjelenik a hír, ami érdekes módon olyan reakciókat szül, mint az aktuális napi #DeathTo toplista figyelése, vagy épp az egyetértő hozzászólások az eddigi halálesetekhez. A nyomozás közben eljut arra a szintre, hogy megtalálják a bűnbak egy merevlemezét, aminek a segítségével úgy gondolják, hogy vissza tudják szerezni az uralmat a méhek felett, de mindez fordítva sül el: a Következmények játékanak igazi célpontjai nem az áldozatok voltak, hanem az internetes zaklatók, akik használták a hashtaget.

A Következmények játékanak első áldozata egy újságíró, aki azzal váltotta ki nemtetszését az emberekből, hogy lenéző hangnemben írt egy fogyatékos jogi aktivistáról. A kerekese székese aktivista köztéren felgyújtotta magát, hogy felhívja ezzel magára és az általa képviselt csoportra a figyelmet, az újságíró azonban negatív hangvétellel írt róla, hiszen miatta, egy neki segíteni próbáló rendőr is meggyulladt, valamint az akció egy kisiskolásokat szállító busz szeme láttára történt, akikben valószínűleg mély nyomot hagyott az eset. Jo Powers, az újságíró jól kezelte a helyzetet: nem zavarta sem az utcán neki célzott megjegyzések, sem az interneten érkező, trágár szavakkal dúszított hozzászólások, még a „Hülye picse” feliratú tortából is boldogan falatozott, amit rosszakarói küldtek neki. Egy erős egyéniség

volt, aki a szólásszabadság mentsvárába kapaszkodva zavartalanul írta le véleményét az aktivista esetéről, és ugyanolyan zavartalanul hagyta, hogy más emberek kifejtsék a véleményét róla.

A második áldozat, Tusk egy hip-hop énekes volt, aki egy tévéműsorban nyilvánosan megalázta egyik kilencéves rajongóját. Arról nem kapunk információkat, hogy a férfi egyáltalán tudott-e az interneten róla terjedő reakciókról, hiszen amikor a méh megtámadja, épp egy jól sikerült koncertről tart hazafele.

A harmadik áldozat, Clara egy fiatal lány, akit azért pécézet ki magának az internet népe, mert készített egy képet egy háborús emlékművel, ahogy épp azt imitálja, mintha levizelné a szobrot. A lány nagyon rosszul viseli a közösségi médián érkező folyamatos értesítéseket és hozzászólásokat: füvezéssel próbálja nyugtatni magát, de közben reszketve bámulja a képernyőt és az egyre csak érkező értesítéseit. Amikor megpróbálják megmenteni, viselkedése semmit sem változik. Tépke di a bőrt az ujjairól, nem képes értelmesen beszélni, nem is érti, hogy mi történik körülötte.

A negyedik áldozat, aki már nem került sorra, az nem más, mint maga az állam kancellárja. Ezen a napon a nép már tud a játékról így a választásuk is egyértelműen tudatosabb. A kancellár, az első évad első részében megjelenő higgadtabb elnökkel ellentétben, majdhogynem kifordul magából. Államtitkok kiszivárogtatásától elkezdve az internet kikapcsolásáig bármire hajlandó lenne, hogy ne kelljen meghalni, figyelembe sem véve azt, hogy vajon az emberek miért utálják ennyire.

A film cselekménye az eset után egy évvel indul, amikor Karin a bíróságon elmeséli azt, hogy ő hogyan élte meg a történetet. Ennek ellenére a narratíva sokszor mindentudó, hisz olyan történések is meg vannak mutatva, aminek a nő nem volt szemtanúja és mástól sem hallhatta azokat. Karin rendőrségi felügyelő, akihez most érkezik a tanuló Blue, a fiatal rendőrtiszt. A lány digitáliskriminalistaként dolgozott, de miután feltörte egy pedofil kép- és videó gyűjteményét, úgy döntött, hogy szeretne a „terepen” dolgozni és megakadályozni a bűncselekményeket. Karin, az idősebb, tapasztaltabb nő erre naivnak nevezi a lányt, hiszen ő már tudja, hogy milyen is ez a szakma igazából. A lendület, az új dolgok tisztelete és ismerete, valamint a régi, megszokott dolgokhoz való ragaszkodás többször is megjelenik kettejük viszonyában.

Karin egy egyedülálló felnőtt nő, aki nyomzófelügyelőként dolgozik. Otthona rendezett, tiszta, táplálkozására odafigyel, próbálja az egészséges út fele terelni magát, de néha mégis az

egyszerűbb nasi mellett dönt. A magánéletéről a felsoroltakon kívül még annyi derül ki, hogy nem tervez gyermeket szülni. Mivel rendőrként dolgozik, a legtöbb haláleset, amivel találkozik, családi viszályokból származik, ritkán fordul elő, hogy komolyabb ügyben is ők kell nyomozzanak. A méhecske megtalálásáig az újságíró nő halálát is ilyen jellegű ügynek képzei el. Karin egy olyan nő, akinek ha valami/valaki nem tetszik, azt egyértelműen kifejezi, nem játszódj meg magát. Viselkedése a Granulátum-projekt vezetőjének látogatásakor egyértelművé teszi, hogy nem kedveli a modern technológiát, nem akar a jövőben élni, amikor csak lehet, megpróbálja elkerülni. Emellett pedig ellenségesként tekint azokra az emberekre, aki értenek a legkorszerűbb eszközökhöz is. Karin először nem ad nagy jelentőséget az internet hangjának, szerinte a netes utálat leperreg és azok közül, akik ott hangoztatják a véleményüket, senki sem annyira elszánt, hogy merjen átlépni a tettek mezejére.

Blue Karin ellentétéként jelenik meg. Fiatal, aki még hisz abban, hogy jobba teheti a világot. Technológiai tudásával olyan információkhoz is képes hozzájutni, ami csak az NCA birtokában lehetne. Annyira a modern világ szülötte, hogy már autót vezetni sem tanult meg, arra várva, hogy a már létező, sofőr nélküli járművek beszivárognak a mindennapi használatba. A két nő között, megismerkedésük elején minden interakció az ellenszenvük kinyilvánulásához vezet. A világról alkotott képük olyannyira különbözik, hogy azt a munka közben sem tudják félretenni. Azonban, ahogy telik az idő, Blue egyre többször bizonyítja tehetségét, így egyre nagyobb feladatokat is kap Karintól, például ő lesz a kapcsolattartó a Granulátum-projekt vezetőjével, Rasmusszal. Miután a két nő végig nézi a harmadik áldozat halálát, mit sem tudva tenni ellene, Karin, a már tapasztaltabb nő, fizikailag és lelkileg is megpróbálja támogatni a fiatal Blue-t. Ettől a ponttól az ellenszenv tulajdonképpen feloldódik kettejük között, kapcsolatuk és bizalmuk pedig idővel olyan szintre jut, hogy egy évvel az események után, Blue öngyilkosságát hazudva a bíróságnak, Karinnal titokban, ketten nyomoznak tovább a Következmények játékának megalkotója után. Karin olyan főnökként jelenik meg, aki nehezen ismerkedik meg az új dolgokkal, de ha végül beismeri és megérti azok hasznát, nem rest véleményét és viselkedését megváltoztatni.

A két nő fizikuma és öltözéke nem sokat árul el róluk. Mindketten szakmájuknak megfelelően elegánsan, de kényelmesen öltözködnek, kerülve a feltűnő színeket. Nem használnak semmilyen kiegészítőt, ami magukra vonná a figyelmet. Az egy évvel később megjelenő Blue, akit Garrett Scholes, a Következmények játékának megalkotója nyomában láthatjuk, a tőle megszokottól eltérő viseletben van. Ez főképp azzal magyarázható, hogy egy déli ország turistájának kell álcáznia magát. Az egyetlen fontos változás a haján figyelhető meg,

amely rövidebb, mint volt. Ez annak lehet a szimbolikus megjelenése, hogy egy nagy, az életét meghatározó változáson ment át, de már megtalálta az új reményt: a küldetést, hogy elfogja azt, aki mindenért felel. Karin egy év után is ugyanúgy néz ki, ami magyarázható azzal is, hogy ő már idősebb és kevésbé fogékony a változásra, de azzal is, hogy ahhoz, hogy hitelesen előadja a hazugságát a bíróságon Blue haláláról, vigyáznia kell arra, hogy semmilyen furcsasággal ne keltsen gyanút.

A filmben, mivel hangsúlyt kap a média is, valamint a nyomozás során sok emberrel találkozunk a főszereplők, összesen tizenhét nő és tizenhat férfi szólal meg. Annak ellenére, hogy két nyomozónővel ismerkedünk meg, nagyon sok olyan, az erő szolgálatában lévő foglalkozású személyt látunk, akiket csakis férfiak képviselnek: biztonsági őrök, rohamosztagos csapat tagjai, kapuőrök valamint szintén csak férfi karakterek testesítik meg a mentő-, boncoló- és kórházi orvosokat is. A film érdekessége, hogy megemlíti olyan kisebbségi csoportokat, mint a fizikai fogyatékkal élő személyek, valamint egy anyukákból és gondozókból álló csoportot, habár ezentúl nem tesz pontos kísérletet a bemutatásukra.

A történet beindítója és egyben a megoldás ellenfele Garrett Scholes, a Következmények játékanak készítője. A történet alanyai Karin és Blue, akiknek tulajdonképpen mindenki a segítségükre van (Nick felügyelő; bevetésre készen álló rendőrök; Seraun Li, az NCA nyomozója, valamint rajta keresztül az NCA fejlett technológiája; Rasmus és Vanessa a Granulátum-projekt vezetője és ügyintézője; Jo Powers férje; Garrett Scholes volt lakó- és munkatársa; valamint maguk a törvények, amelyek lehetővé teszik a nyomozás folyamatát;), mégsem sikerül megoldaniuk az ügyet. Néhány perccel a negyedik nap délután öt órája előtt Karinben megszületik a gondolat, hogy talán nem lenne jó az elkövető által hátrahagyott merevlemez adatai segítségével vissza szerezni a méhek felett az irányítást, hiszen az fordítva is elsülhet. Az NCA ügynöke azonban nem veszi figyelembe azt, hogy az összes, #DeathTo címkét posztoló felhasználó adatai ott vannak a meghajtón, és a kancellár életét védve lenyomja az enter a Rasmus előtt lévő számítógépen, elindítva ezzel a folyamatot, ami több százezer ember életébe került.

3. A sorozatban nőnek lenni éppolyan rossz, mint férfinak

A vizsgált hét epizód egyikéről sem mondható el, hogy a történésvezetés, az aktánsmodell vagy a tematizált technológiai eszköz kapcsán igazán nagy hasonlóság mutatható ki egymás között. Az első epizódban annak lehetünk tanúi, ahogy egy férfinak fel kell áldoznia becsületét egy nő életének megmentése érdekében. A minta második részében egy felszarvazott

férfivel és hazug feleségével ismerkedhetünk meg. A harmadik részben egy bűnös nő szankcionálása alkotja a cselekményt, amit egy férfi irányít. A minta negyedik epizódjában azt láthatjuk, hogy egy férfi szabadsága érdekében hogy csal törbe egy másik férfit, ezen belül megismerve több kisebb történetet gyilkos és csaló nőkről. A következő részben egy fiú történetet követhetjük végig önmegismerése fele, amit két lány segítségével próbál véghez vinni. A minta utolsó előtti része két nő egymásra találását mutatja, az utolsó pedig szintén két nőt, ahogy közös erővel megpróbál megoldani egy bűntényt.

Ez a változatosság pozitív hatása abban érhető tetten, hogy különbözően felépített női és férfi karakterekkel ismerkedhetünk meg. Azonban, egy történetet összefüggően, több részen át bemutató sorozattal ellentétben ez a változatosság nehezebbé teszi az eredmények összehasonlíthatóságát és általánosítását.

Az epizódok történetei, akárcsak a való életben, néhol gyenge és csalóka férfiakat és nőket mutatnak be, néhol pedig erős, tudatos személyeket. A megszólaló személyekről, és a különböző csapatarányokról összességében elmondható, hogy nemek szerinti megosztottságuk vegyes, egyik irányba sem döntve meg igazán a mérleget. A hét elemzett részből négy esetben férfiak a központi szereplők, három esetébe pedig nők, ez azonban nem zárja ki egyik esetben sem az ellenkező nem szerepeltetését.

A központi karakterek életkoráról általánosan megfogalmazható, hogy vagy fiatalok, vagy fiatal felnőttek. A San Junipero az egyetlen epizód, ahol a főszereplők idősként is be vannak mutatva, de ez a film esetében is, a játékidő nagy részében fiatalként látjuk őket. A The National Anthem részben megjelenő elnöki ügyvezetőnőn, valamint a White Christmasban megjelenő nagytatán és lányunokáján kívül pedig egy másik részben sem jelennek meg mellékkarakterként sem idősebb vagy fiatalabb szereplők. Ennek hiányát azért tartom fontosnak, hiszen ahhoz, hogy egy kép ki- vagy átalakuljon bennünk a jövőről és a jövő embereiről, szükségünk van annak minél pontosabb ábrázolására. Ugyanígy nem tartom helyesnek azt sem, hogy a változatos bőrszín és magasság ellenére, nem látunk túlsúlyos, vagy kisebb-nagyobb fogyatékkal élő személyeket. Egy ennyire tudatosan készített sorozat alkotóinak szerintem figyelnie kellene arra, hogy a társadalmat annak minden változatában megpróbálja képernyőre vinni, ne csak mindig a társadalmi normák szerint szép és jóképű színészekkel dolgozzon.

A sorozatban mindkét nem képviseli magát különféle szakmákban, habár nem minden személy esetében derül ki ez az információ. Főként a kidolgozott karakterek foglalkozásai

változatosak, láthatunk nyomozónőket, technológiai szakikat, újságírókat, valamint ugyanilyen, vagy hasonló jellegű munkát űző férfiakat. Azonban van egy ismétlődő eset, amikor az erőt és a fizikai munkát a férfikkal társítja a sorozat, ezáltal gyengítve a nők szerepét. Hiába vannak a főszerepekben individuális nők, a háttérben bármilyen katonai bevetésről, rajtaütésről, örködésről legyen szó, azt mindig csakis férfiakból álló csapatok viszik véghez.

A sorozatban kevés esetben hangzanak el csúnya kifejezések, leszámítva a *fuck* kifejezést. Csak a The national anthem és a The entire history of you részekben láthatunk olyan kitöréseket, amelyek erőszakos nyelvezetet használnak, mindkét esetben ezek férfiakhoz köthetőek.

A nők öltözékei gyakran párhuzamba vonhatóak jellemükkel, de egyetlen esetben sem mutatnak többet, mint amennyire az adott cselekmény megértéséhez szükség van. Emellett pedig soha, egyetlen helyzetben sem látunk dekoratív, csakis a szem kényeztetésére megjelenő női alakokat. Az előbb felsorolt két megállapítás alól a Quagmire, a LGBTQ közösség tagjainak bulizóhelyiségét lehet kivételnek nevezni, ahol különböző női, férfi valamint interszexuális félmeztelen testek láthatóak. A helynek a valódi bemutatása azonban szerepet játszik a történetben, hisz hozzájárul Yorkie fejlődéséhez, tapasztalatszerzéséhez valamint segít abban, hogy a nézőben egy teljes kép alakuljon ki San Juniperóról.

Az általam vizsgált hét epizódból négy cselekményében találkozhatunk nemi aktussal. Ebből a négy alkalomból tulajdonképpen egyet mutatnak meg a kamerák, hiszen a The entire history of you epizódban fontos látnia a nézőnek azt, hogy az agyukba beépített *grain* segítségével a házaspár saját közöseléseik emlékére létesít nemi kapcsolatot, úgy, hogy közben a saját valóságukban jóformán meg sem mozdulnak. A másik három esetben (The nation anthem: az elnök és a disznó; Playtest: Cooper és Sonja; San Junipero: Yorkie és Kelly) csak az aktust megelőző/követő jeleneteket mutatja a kamera, vagy az elnök esetében a nézők reakcióit, de soha, egyik esetben sem látunk feleslegesen, csakis figyelemfelkeltés céljából semmit.

A sorozatban, habár vannak jól boldoguló egyedülálló nők bemutatva, szinte az összes, általam vizsgált részben megjelenik valamiképpen a nő, mint az emberi faj fenntartója, a család összetartója, vagy épp szétszakítója, aki ezután magával viszi a gyereket. Az első részben Sushanna hercegnő terhessége a felépülésével vonható párhuzamba. A második vizsgált epizódban, miután Liam kideríti, hogy felesége megcsalta őt, Fi a gyermekkel együtt tűnik el az életéből. A White bear részben a gyermektelen Victoriát azzal (is) kínozzák, hogy a hamis

emlékekkel az áldozatot a saját lányának próbálják beállítani, így a szembesítés pillanatában az igazság sokkal fájdalmasabb lesz számára. A White Christmas részben szintén megemlíthető egy válás, ami esetében a gyerek az anyukához kerül, valamint a cselekményben megismerkedünk egy gyereket egyedül nevelő fiatal nővel is. A Playtest epizódban megjelenik a gyermekéért folyton aggódalmaskodó nő, majd a San Juniperóban szenvedő anya tesz vallomást arról, hogy milyen érzés volt elveszteni a felnőtt gyermekét.

Úgy gondolom, hogy a hipotézisem, miszerint a nők és a férfiak egyenlő félként vannak bemutatva, beigazolódott. Mindkét nem képviselő között találhatunk erős és gyenge egyéniségeket, függetlenül a nemi hovatartozásukhoz. A férfiak és a nők ugyanolyan szabad világban élnek és ugyanolyan lehetőségeket nyújt számukra a Charlie Brooker által megálmodott jövő. Amit hiányosnak találok, az a korban idősebb, valamint a fizikumban a szépségideáltól erőteljesebben eltérő nők bemutatása. Valamint a nemrég említett, a nőnek a családban és a gyereknevelésben ráerőltetett helyzetét sem tartom a legmodernebb eszmék ábrázolásának, hiszen a sorozatban a nőekkel ellentétben a férfiak csupán egyszer jelennek meg ilyen szerepben. Amire azonban nem számítottam a vizsgált elején, az a Black Mirror negatív jövőképéből származó jelenség: igaz, hogy nők és férfiak egyenjogúként vannak bemutatva, de ebbe beletartozik az is, hogy mindkét biológiai nem képviselőit leggyakrabban olyan helyzetekben láthatjuk, amely egyikőjük élettörténetét sem teszi kecsegtetővé és irigylésre érdemessé a közönség számára. Nők és férfiak, mint a társadalom tagjai, közösen esnek áldozatul a jövő előreláthatatlan csapdájának.

Befejezés

Vizsgálatom során, a Black Mirror sorozat mélyebb értelmezése révén sikerült bizonyítani a hipotézisemet. Kevés olyan helyzetbe ütköztem, amikor úgy éreztem, hogy a nők, mint alsóbbrendű személyek vannak bemutatva. Úgy gondolom, hogy ez a sorozat olyan jövőt tár elénk, amely nem károsítja a nőkhöz való viszonyulást, habár nem is áll ki különösképp értük. Utóbbi természetesen, hisz nem ezzel a céllal jött létre a Black Mirror, az előbbi azonban örvendetes, hiszen akár az ellenkezője is megtörténhetett volna. Ha pedig egy ilyen nagysikerű, fontos kérdéseket tematizáló sorozat negatív, alsóbbrendű fényben mutatja be a nőket, hiába szült volna vitákat a témában, valószínűleg a nézői nagy részében egy rossz imitálható képet alakítana ki.

A vizsgálódásom során olyan más kérdések merültek fel bennem, mint az, hogy vajon magát a hatást, amit egy sorozat okoz, bizonyos kérdéseket illetően, hogyan lehetne felmérni.

Emellett pedig kíváncsi lennék Charlie Brooker véleményére az egyre trendibbé váló feminizmusról, és hogy ő maga mit gondol az általa írt női alakokról. Szintén felkeltette az érdeklődésemet az, hogy vajon más, különböző ismérvek szerint hasonló kategóriájú sorozatok/filmek (pl. sci-fik, disztópiák) hogyan mutatják be nőalakjaikat.

Szakirodalom

BALÁZS, Z., 2017. Nem semleges a nem. *HVG*, (12), o.34.

BERNÁTH, Á. és mtsai., 2006. *Irodalom, irodalomtudomány, irodalmi szövegelemzés*, Budapest: Bölcsész Konzorcium.

BICSÉRDI, Ádám és BODNÁR, Zsolt (2016): A hideg futkos a hátunkon az emberiség közeljövőjétől. *HVG*, 2016. November 25.)

http://hvg.hu/kultura/20161125_black_mirror_fekete_tukor_teve_sorozat_channel_4_net_flix_charlie_brooker_1080p

BORDWELL, D., 1996. *Elbeszélés a játékfilmben*, Budapest: Magyar Filmintézet.

CSÁSZI, L., 2010. Műfaj- és narratívaelemzés a médiakutatásban Egy Mónika-show szövegének „közeli olvasata”. *Médiakutató*. Available at:

http://www.mediakutato.hu/cikk/2010_01_tavasz/05_monika_show.

HIBBERD, J. (2016): Black Mirror: Showrunner explains season 3 endings. *Entertainment Weekly*, 2016. December 21. <http://ew.com/article/2016/10/23/black-mirror-postmortem-interview-season-3/>

KOVÁCS, A.B.: Mozgóképelemzés, Szabadbölcsészet

http://mmi.elte.hu/szabadbolcsesz/mmi.elte.hu/szabadbolcsesz/indexcdd7.html?option=com_tanelem&id_tanelem=1029&tip=0

MAILLET, A., 2004. *The Claude Glass: Use and Meaning of the Black Mirror in Western Art*, New York: Zone Books.

NETFLIX (2015): Netflix will bring viewers twelve new episodes of the critically-acclaimed Black Mirror. *Netflix Media Center*, 2015. szeptember 24.

<https://media.netflix.com/en/press-releases/netflix-will-bring-viewers-twelve-new-episodes-of-the-critically-acclaimed-black-mirror-migration-1>

STOKES, J., 2008. *A média- és kultúrakutatás gyakorlata*, Budapest-Pécs: Gondolat kiadó.

VIRGINÁS, A., 2016. *A kortárs tömegfilm: tömegkultúra, műfajok, médiumok*, Kolozsvár: Ábel kiadó.